

Univerzita Karlova v Praze
Pedagogická fakulta
Katedra informačních technologií a technické výchovy

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Informační gramotnost učitelů ZŠ
The information literacy of teachers

Kateřina Navarová

Vedoucí práce. Ing. Bořivoj Brdička, Ph. D.

Studijní program: Vychovatelství

Studijní obor: Vychovatelství

2015

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma Informační gramotnost učitelů ZŠ vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne

.....

Podpis

Především bych chtěla poděkovat svému vedoucímu práce Ing. Bořivoji Brdičkovi, Ph. D. za odborné vedení této práce, za poskytnutí materiálových podkladů a rad. Dále děkuji všem, kteří mě v práci podporovali.

ANOTACE

Bakalářská práce se zabývá informační gramotností a ICT dovednostmi učitelů a vychovatelů základní školy. Skládá se z teoretické a praktické části. Teoretická část se zabývá vývojem informační gramotnosti a přináší ucelený přehled definic informační gramotnosti. Dále jsou zde definovány další gramotnosti a kompetence nezbytné pro život v 21. století. V praktické části je v průzkumném šetření použita dotazníková metoda a rozhovor. Průzkumné šetření zjišťuje úroveň informační gramotnosti a ICT dovedností vybraného vzorku učitelů a vychovatelů základních škol.

KLÍČOVÁ SLOVA: gramotnost, funkční gramotnost, informační gramotnost, ICT gramotnost, informační společnost

ANNOTATION

This Bachelor thesis deals with information literacy and ICT skills of elementary school teachers and educators. It consists of theoretical and practical parts. The theoretical part concentrates to the development of information literacy and gives a comprehensive overview of the definitions. There are also defined further literacy and skills necessary for life in the 21st century. The practical part is based on an exploratory survey questionnaire method and interviews. The survey assesses the level of information literacy and ICT skills of selected sample of elementary schools teachers and educators.

KEY WORDS: literacy, functional literacy, information literacy, computer literacy, information society

Obsah

1	ÚVOD.....	7
2	INFORMAČNÍ SPOLEČNOST.....	8
2.1	Definice informační společnosti	8
2.1.1	Pojem informace	9
3	GRAMOTNOST.....	11
3.1	Pojetí gramotnosti	11
3.2	Funkční gramotnost.....	11
4	INFORMAČNÍ GRAMOTNOST	14
4.1	Vývoj informační gramotnosti	14
4.1.1	Modely informační gramotnosti	19
4.2	ICT gramotnost	27
4.3	Počítačová gramotnost	28
4.4	Síťová gramotnost.....	28
4.5	Mediální gramotnost	29
4.6	Digitální gramotnost.....	29
5	POJETÍ GRAMOTNOSTI V 21. STOLETÍ	31
5.1	Gramotnost 21. století	31
5.2	Kompetence pro 21. století	31
6	DIGITÁLNÍ VZDĚLÁVÁNÍ.....	33
6.1	Digitální Česko.....	33
6.2	Strategie vzdělávací politiky České republiky do roku 2020.....	33
6.3	Strategie digitálního vzdělávání do roku 2020.....	34
7	INFORMAČNĚ GRAMOTNÝ UČITEL.....	37

7.1	ISTE	40
8	PRAKTICKÁ ČÁST	43
8.1	Cíl průzkumu.....	43
8.2	Metody průzkumu	43
8.3	Průběh průzkumu	43
8.4	Dotazník	43
8.5	Rozhovor	63
9	ZÁVĚR A DOPORUČENÍ	66
10	SEZNAM POUŽITÝCH INFORMAČNÍCH ZDROJŮ	69
11	PŘÍLOHY	73
12	SEZNAM ZKRATEK	87

1 ÚVOD

Když jsem v roce 1994 začínala učit na základní škole, tak byl nejvíce používaným technologickým nástrojem známý TEXT602, který byl využíván pro administrativní potřeby školy. S nástupem internetu do škol, který byl realizován na počátku 90. let, jsem absolvovala školení základů počítačové gramotnosti, kdy jsme si s kolegy doplňovali znalosti MS Office, následně základy počítačové grafiky a někteří jsme pokračovali ve zvyšování úrovně, například tvorbou webových stránek. Což byl v té době asi vrchol počítačové gramotnosti pro učitele, kteří se nesespecializovali na výuku IT.

Když jsme měli zřízenou první počítačovou učebnu s přístupem na internet a možností využívat digitální fotoaparát, tak jsme ji někteří skalní nadšenci a inovátoři přivítali s nadšením. Obávám se ale, že právě v tomto okamžiku pro některé kolegy skončilo jakékoli další doplňování a zvyšování vědomostí a dovedností v této oblasti.

Poté co jsem opustila svou práci učitelky a nastoupila na mateřskou dovolenou, která trvala šest let, došlo k obrovskému rozvoji informačních technologií, které začaly být ve školství mnohem více přítomny. Nejvíce asi interaktivní tabule, které jsou dnes ve vybavení téměř všech škol na každém stupni vzdělávání. Překvapilo mě, že mnoho učitelů IT technologie ke své práci nevyužívá v takovém rozsahu, kdy by svou výuku mohli pro své žáky učinit atraktivnější, a tím pádem také pro sebe. Často se setkávám s názorem, že je to zbytečné, ztráta času, internet je pouze pro zábavu apod. Pořád věřím, že toto mínění pramení pouze z toho, že se bojí někteří učitelé začít s něčím novým a neznámým. Existuje i přesvědčení, že další školení v této oblasti je zbytečné, vyhozené peníze, ztracený čas, práce navíc a není důvod něco měnit. Tyto názory převládají většinou u učitelů okolo 50. roku a výše, ale setkávám se s nimi i u absolventů pedagogických škol, což je překvapující.

Rozhodla jsem se proto, tuto práci problematice informační gramotnosti učitelů a vychovatelů věnovat. Obsahem je přehled historického vývoje definice informační gramotnosti i dalších gramotností a kompetencí nezbytných pro život v 21. století.

Hlavním cílem pak je zjištění úrovně informační gramotnosti a ICT dovedností učitelů a vychovatelů základních škol vedoucí k závěrům využitelným při nastavování budoucí školské politiky.

2 INFORMAČNÍ SPOLEČNOST

2.1 Definice informační společnosti

S rozvojem informačních a komunikačních technologií ve 20. a 21. století došlo a stále dochází k zásadním změnám, které se dotýkají všech struktur společnosti. Jsme zahlceni obrovským množstvím informací, což ale neznamená, že bychom byli více informováni, pokud nedokážeme informace kvalitně vyhodnocovat. Právě v kritickém vyhodnocování informací a v nabývání této schopnosti, by měla zásadní roli sehrávat oblast školství a oblast celoživotního vzdělávání.

Informační společnost přinesla nové možnosti vzdělávání, ale také vyšší požadavky na členy společnosti. Jedním z hlavních vzdělávacích cílů, by mělo být dosažení informační gramotnosti všech jedinců ve společnosti.

Současná společnost a v ní rychle se rozvíjející technologie, přináší objemné množství informací. Jen informačně gramotný člověk bude schopen se umět orientovat v získaných informacích, dokáže je posoudit a především kriticky zhodnotit.

Proto je zapotřebí, aby dnešní učitelé byli informačně gramotní a informační gramotnost rozvíjeli i u svých žáků, aby se dokázali v rychle se měnícím světě svobodně rozhodovat.

Jonák definuje informační společnost jako *„společnost založenou na integraci informačních a komunikačních technologií do všech oblastí společenského života a to v takové míře, že zásadně mění společenské vztahy a procesy. Nárůst informačních zdrojů a komunikačních toků vzrůstá do té míry, že ho nelze zvládat dosavadními informačními a komunikačními technologiemi.“*¹

Zlatuška uvádí, že *„informační společnost je charakterizována podstatným využíváním digitálního zpracování, uchovávání a přenosu informací. Ze zpracování informací se stává významná ekonomická aktivita, která jednak prostupuje tradičními ekonomickými*

¹ JONÁK, Zdeněk. *Informační společnost* [online]. 1999 [cit. 2014-08-21]. Dostupné z: http://aleph.nkp.cz/F/?func=direct&doc_number=000000468&local_base=KTD

či společenskými aktivitami a jednak vytváří zcela nové příležitosti a činnosti, které podstatně ovlivňují charakter společnosti.“²

Podle Rambouska jsou „*informace a znalosti ve všech sférách informační společnosti intenzivně využívány prostřednictvím nových informačních a komunikačních technologií k jejímu ekonomickému, sociálnímu, kulturnímu i politickému rozvoji.*“³

Změny, které souvisejí s přeměnou společnosti na společnost informační, s sebou přinášejí i zvyšování nároků, které jsou kladeny na její členy.⁴

V současné společnosti je nutné se umět orientovat ve stále větším množství informací, umět tyto informace kriticky vyhodnotit, dále je používat a také prezentovat.

2.1.1 Pojem informace

Z historického hlediska byla informace vždy významná pro každou společnost. Stejně jako se měnila společnost, tak se měnily i její informační zdroje. Od ústního předávání informací tváří v tvář, přes deníky, knihy, rádio, později telefon, televizi a film až k internetu.

Internet je počítačová síť, ke které jsou připojeny počítače, digitální a mobilní technologie. Rychlý vývoj informačních a komunikačních technologií usnadňuje jedinci přístup k informacím, ale zároveň je informací kolem nás nejvíce v historii a informační tok se neustále zrychluje. Je podstatné se umět orientovat v takovém množství informací, a protože nejsme schopni takový objem informací pojmout, je důležité vědět, jak je správně třídit a dále používat.

Jonák uvádí, že informace se v tom nejjobecnějším smyslu slova chápe jako údaj o reálném prostředí, jeho stavu a procesech, které v něm probíhají, a snižuje nebo odstraňuje neurčitost u příjemce informace, množství informace je dáno rozdílem mezi

² ZLATUŠKA, Jiří. *Informační společnost* [online]. [cit. 2014-08-21]. Dostupné z: <http://www.ics.muni.cz/bulletin/articles/122.html>

³ RAMBOUSEK, Vladimír. *Rozvoj informačně technologických kompetencí na základních školách*. 2013, s. 5. ISBN 978-80-01-05407-9.

⁴ LANDOVÁ, Hana. *Informační gramotnost-náš problém(?)*. 2002, roč. 6, č. 8. Dostupné z: <http://www.ikaros.cz/node/1024>

stavem neurčitosti, kterou měl příjemce před přijetím informace a stavem neurčitosti, která se přijetím informace odstranila.⁵

Stodola informaci definuje jako data, která jsou správně uspořádaná, smysluplná, pravdivá, relevantní, nová a použitelná a mají potenciál vést ke znalosti či aktuálně ke znalosti vedou.⁶

Podle Cejпка informace získává u člověka hodnotu teprve v procesu poznání. Do té doby je hodnotově neutrální, tedy nemá hodnotu.⁷

Z této definice tedy vyplývá, že teprve člověk, který umí informaci dát do správných souvislostí a kontextu a zároveň ji dokáže kriticky zhodnotit, jí dává smysl a význam.

V současné informační společnosti dostává člověk velkou část informací zprostředkovaně a je důležité, aby se v tomto informačně a technologicky zahlceném světě učil už od dětství s informacemi pracovat.

V dnešním světě již nepostačí člověku být gramotný v tom obecném slova smyslu, jak gramotnost chápeme. Ke smysluplnému zpracování informací je zapotřebí si osvojit dalších, nových gramotností, které se stanou předpokladem svobodného a zodpovědného rozhodování člověka.

⁵ JONÁK, Zdeněk. *Informace* [online]. [cit. 2014-08-21]. Dostupné z: http://aleph.nkp.cz/F/UY1X69EGGTHV7RQHFQ73MVBH1F5UB3C7CG8J5ULTYKLCD4UDK-45588?func=direct&doc_number=000000456¤t_base=&format=036

⁶ *Pro Inflow Časopis pro informační vědy: Pojem informace pro informační vědu*. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, 2013, roč. 2013, č. 2. ISSN 1804–2406. Dostupné z: <http://www.phil.muni.cz/journals/index.php/proinflow/article/view/769>

⁷ STODOLA, Jiří. *Hodnota informace* [online]. 2008 [cit. 2014-08-21]. Dostupné z: http://www.inflow.cz/hodnota-informace-0#_ftnref13

3 GRAMOTNOST

3.1 Pojetí gramotnosti

„V původním významu schopnost či spíše dovednost číst a psát v určitém jazyce (nejčastěji v mateřském jazyce), eventuálně počítat.“⁸

Podle Průchy je gramotnost dovednost číst a psát, která se získává obvykle v počátečních ročnících školní docházky.⁹

Dříve, když člověk uměl číst a psát, byl považován za gramotného. Dnes už tyto dovednosti a znalosti pojmů z určité oblasti nestačí, ale je důležité umět tyto dovednosti všestranně využít v běžném životě.

Stejně jako se mění společnost, rozvíjí se i vzdělanost. K pojmu gramotnost přibyla nová adjektiva, která člení gramotnost do několika typů, tzv. nových gramotností. Vznikla slovní spojení, jako gramotnost čtenářská, matematická, přírodovědná, finanční, informační.

Je důležité zmínit funkční gramotnost, která v podstatě nahradila dřívější pojem gramotnosti.

3.2 Funkční gramotnost

Funkční gramotnost v obvyklém významu chápeme jako potřebnou vybavenost člověka žijícího v současné civilizaci pro realizaci různých aktivit. Je to gramotnost nejen literární, ale i dokumentová a numerická, například dovednost nejen psát a číst, ale také chápat složitější text, umět vyplnit formulář, rozumět tabulkám a grafům.¹⁰

V současné době není zcela jednotný pohled na definování funkční gramotnosti a její složky.

Původně se funkční gramotnost skládala z těchto tří složek:

⁸ MAŘÍKOVÁ, H., M. PETRUSEK a A. VODÁKOVÁ. *Velký sociologický slovník: 1. díl*. Praha: Karolinum, 1996, s. 351. ISBN 80-7184-164-1.

⁹ PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 2003, s. 70. ISBN 80-7178-772-8.

¹⁰ PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 2003, s. 67. ISBN 80-7178-772-8.

- LITERÁRNÍ GRAMOTNOST se týká schopnosti, která je důležitá pro práci se čteným textem. Zda jedinec rozumí informacím v textu, čte tzv. s porozuměním a umí pracovat s informacemi obsaženými v souvislém textu.
- DOKUMENTOVÁ GRAMOTNOST se týká schopnosti pracovat s informacemi, které jsou prezentovány např. v dotaznících, tabulkách, grafech, formulářích, mapách nebo výplatních listinách.
- NUMERICKÁ GRAMOTNOST se týká schopnosti operovat s čísly a používání matematických operací. Například výpočet výše úroků, splátka půjčky, vypsání šeku, sestavit si osobní rozpočet příjmů a výdajů.

Nezbytnou a dnes zcela neoddělitelnou složkou funkční gramotnosti je gramotnost jazyková, která se týká schopnosti dorozumět se v cizím jazyce, zejména v jazyce anglickém, protože ten je hlavním dorozumívacím prostředkem v dnešním světě technologií.

S vývojem společnosti se mění i pojetí funkční gramotnosti.

V rámci výzkumu SIALS/IALS, který se zabýval výzkumem gramotnosti dospělých, byla funkční gramotnost definována, jako schopnost aktivně participovat na světě informací.¹¹

V dnešním světě již nestačí umět zpracovávat informace, které získáme v tištěné podobě. Velké množství informací získáváme pomocí technologií.

Je čím dál složitější se orientovat ve stále větším množství digitálních informací a člověk, který je funkčně gramotný, by měl umět zpracovávat informace, které získá s využitím těchto technologií.

V současné informační společnosti je naprosto nezbytné umět ovládat práci s technologiemi, to znamená být počítačově gramotný. Počítačová gramotnost by tedy měla být další složkou funkční gramotnosti, jak uvádí Brdička.¹²

¹¹ Použití definic informační gramotnosti v práci komise IVIG. [online]. 2013 [cit. 2014-09-05]. Dostupné z: <http://www.ivig.cz/pouziti-informacni-gramotnosti.html>

¹² BRDIČKA, Bořivoj. Standardy ICT pro základní vzdělávání – vzdělávací obor Informační a komunikační technologie. [online]. 2013 [cit. 2014-09-05]. Dostupné z: <http://www.spomocnik.net/2013/05/standardy-ict-pro-zakladni-vzdelavani.html>

Existuje mnoho struktur funkční gramotnosti. Podle Najvarové¹³ se jednotlivé oblasti funkční gramotnosti navzájem prolínají a podporují, tedy nejsou izolované.

Navrhuje model funkční gramotnosti, který ukazuje paralelnost gramotnostních oblastí s oblastí školního vzdělávání, tak jak je definuje RVP ZV.

Tato paralelnost přibližuje požadavky školního vzdělávání reálnému životu a dokresluje podstatu funkční gramotnosti.

Funkční gramotnost a její složky podle Najvarové:

- Čtenářská gramotnost
- Informační gramotnost
- Sociální gramotnost
- Matematická gramotnost
- Umělecká gramotnost
- Dokumentová gramotnost
- Přírodovědná gramotnost
- Jazyková gramotnost

Pokud je tedy funkční gramotnost obecně chápána jako schopnost aktivně participovat na světě informací, tak zcela významné postavení získává informační gramotnost a v ní obsažena i počítačová gramotnost, jako jedna ze složek funkční gramotnosti. Informační gramotnost by tedy měla jako součást struktury funkční gramotnosti přesahovat do všech vzdělávacích oblastí a vzdělávacích oborů a prolínat se s ostatními gramotnostmi a navzájem se s nimi podporovat.

¹³ NAJVAROVÁ, Veronika. MODEL FUNKČNÍ GRAMOTNOSTI A RVP ZV. [online]. [cit. 2014-09-05]. Dostupné z: <http://www.ped.muni.cz/weduresearch/konference/07kurikulumvpromenachskoly/cdkurik/cd/studie/pdf/najvarova.pdf>

4 INFORMAČNÍ GRAMOTNOST

4.1 Vývoj informační gramotnosti

Před nástupem digitálních technologií byly hlavním zdrojem informací knihovny. Pojem informační gramotnost se tedy prvotně užíval ve spojení s knihovnami.

V roce 1974 poprvé definoval informační gramotnost Paul Zurkowski, tehdejší prezident Information Industry Association, který považoval za informačně gramotné ty jedince, kteří jsou připraveni *„používat informační zdroje při práci, kteří se při řešení problémů naučili využívat širokou škálu informačních technik a nástrojů stejně jako primární zdroje.“*¹⁴

Přístup k informacím se od dob, kdy jediným zdrojem byly knihovny, změnil s nástupem informačních technologií. Informace byly daleko rychleji přístupné a jejich množství neustále vzrůstalo. S těmito změnami v přístupu k informacím se začaly postupně vyvíjet a měnit definice informační gramotnosti. Bylo poukazováno na stále větší nezbytnost, kdy je důležité umět s informacemi zacházet. Tyto dovednosti však nebyly v žádné definici pojmenovány.

*„V roce 1985 definoval informační gramotnost Martin Tessnar jako schopnost efektivně vyhledat a hodnotit informace vztahující se k určité informační potřebě.“*¹⁵

Zde už jsou definovány pojmy vyhledávat, hodnotit a informační potřeba. Důležité tedy je, aby jedinec uměl informace nejen najít, ale rozuměl jim a byl schopen je vyhodnotit.

*„Informačně gramotní lidé se naučili, jak se učit. Vědí, jak se učit, protože vědí, jak jsou znalosti pořádány, jak je možné informace vyhledat a využít je tak, aby se z nich mohli učit i ostatní. Jsou to lidé připraveni pro celoživotní vzdělávání, protože mohou vždy najít informace potřebné k určitému rozhodnutí či k vyřešení daného úkolu.“*¹⁶

¹⁴ RAMBOUSEK, Vladimír. *Rozvoj informačně technologických kompetencí na základních školách*. 2013, s. 38. ISBN 978-80-01-05407-9.

¹⁵ Tamtéž.

¹⁶ DOMBROVSKÁ, Michaela. *Informační gramotnost - teorie a praxe v ČR* [online]. 2004 [cit. 2014-09-28]. Dostupné z: <http://knihovna.nkp.cz/nkkr0401/0401007.html>

Výše uvedená definice je dnes nejpoužívanější a nejznámější definicí informační gramotnosti. Byla zveřejněna ve zprávě, kterou vypracovala v roce 1989 komise pro informační gramotnost pod vedením Americké asociace knihoven (ALA).

V této zprávě¹⁷ se uvádí, že informačně gramotný člověk umí poznat, kdy potřebuje informaci, umí ji najít, vyhodnotit a efektivně potřebnou informaci použít.

Informačně gramotný člověk je schopný:

- Rozpoznat důležitost požadované informace
- Rozpoznat potřebné informace
- Kriticky zhodnotit nalezené informace
- Roztřídit informace
- Efektivně využít informace k řešení problému
- Používat informace zodpovědně a eticky

V oblasti vzdělávání zpráva poukazuje na nezbytnost informační gramotnosti ve všech oblastech a stupních vzdělávání. Jen informačně gramotní lidé budou schopni pochopit obsah informací, které jim rozšíří jejich znalosti, které si sami budou umět třídit a používat je ke svému dalšímu vzdělávání.

Informační gramotnost představuje základ pro celoživotní vzdělávání.

Svou vlastní definici používá knihovnická organizace CILIP, která byla schválena radou CILIP v roce 2004 a stále je platná.¹⁸

Informační gramotnost je schopnost rozpoznat, kdy a proč potřebujeme informace, kde je najdeme, jak je vyhodnotíme, použijeme a jak komunikovat etickým způsobem.

Schopnosti a dovednosti, které jsou potřebné k dosažení informační gramotnosti, vyžadují porozumění v následujících oblastech:

- Informační potřeba
- Dostupnost informačních zdrojů
- Jak najít informace

¹⁷ ALA. [online]. [cit. 2014-09-28]. Dostupné z: <http://www.ala.org/acrl/standards/informationliteracycompetency#ildef>

¹⁸ CILIP. [online]. [cit. 2014-09-28]. Dostupné z: <http://www.cilip.org.uk/cilip/advocacy-campaigns-awards/advocacy-campaigns/information-literacy/information-literacy>

- Potřeba vyhodnotit vyhledané výsledky
- Jak pracovat s výsledky hledání a jejich využití
- Etika a zodpovědnost při využití informací
- Jak komunikovat a sdílet výsledky zjištění
- Jak spravovat výsledná zjištění

Dalším mezníkem pro vývoj definice informační gramotnosti byl rok 2003, kdy se v Praze konalo setkání expertů v oblasti informační gramotnosti za podpory UNESCO.

Z tohoto setkání byla zveřejněna zpráva, známá jako Pražská deklarace¹⁹, kde jsou popsány základní principy informační gramotnosti:

- Vytvoření informační společnosti je klíčové pro sociální, kulturní a ekonomický rozvoj národů a společností, institucí a jednotlivců ve století jedenadvacátém i těch následujících.
- Informační gramotnost zahrnuje znalost vlastních informačních potřeb, schopnost identifikovat, vyhledat, ohodnotit, uspořádat a efektivně vytvářet, používat a předávat informace, které se vztahují k určitému problému či tématu; je to základní předpoklad pro možnost aktivní účasti v informační společnosti a je součástí základního lidského práva na celoživotní vzdělávání.
- Informační gramotnost spolu s možností přístupu k důležitým informacím a schopností efektivně využívat informační a komunikační technologie hraje hlavní roli ve zmírňování nerovností mezi státy i jednotlivými lidmi a v podpoře tolerance a vzájemného porozumění prostřednictvím sdílení a využívání informací v multikulturním a multilingválním kontextu.
- Vlády mají vyvinout celostátní mezioborové programy na zvyšování úrovně informační gramotnosti jakožto krok nezbytný ke zmírnění nerovností v přístupu k informačním a komunikačním technologiím a k informačně gramotným občanům, k fungující občanské společnosti a ke konkurenceschopné pracovní síle.

¹⁹ Pražská deklarace "Směrem k informačně gramotné společnosti" [online]. 2004 [cit. 2014-09-28]. Dostupné z: <http://knihovna.nkp.cz/NKKR0401/0401019.html>

- Informační gramotnost se týká všech sektorů společnosti a má být přizpůsobena jejich specifickým potřebám.
- Informační gramotnost se má stát nedílnou součástí programu UNESCO Vzdělání pro všechny (Education for All), a zásadně tak přispět k dosažení cílů, které si Organizace spojených národů vytyčila pro následující tisíciletí (United Nations Millenium Development Goals).

V roce 2005 se v Alexandrii konalo setkání účastníků na téma informační gramotnosti a celoživotního vzdělávání (High Level Colloquium on Information Literacy and Lifelong Learning).

Alexandrijská proklamace²⁰ z tohoto setkání deklaruje, že informační gramotnost a celoživotní vzdělávání jsou majáky informační společnosti, které vedou k rozvoji, prosperitě a svobodě.

Základem informační gramotnosti je celoživotní vzdělávání. To lidem umožní, aby mohli po celý život hledat, vyhodnocovat, využívat a efektivně vytvářet informace k dosažení svých osobních, pracovních a vzdělávacích cílů. Je to základní lidské právo v digitálním světě a podporuje sociální začlenění všech národů.

Celoživotní vzdělávání umožňuje všem jedincům, komunitám i národům dosáhnout jejich cílů a využívat nových, objevujících se příležitostí, které přináší tato společnost, tak aby to bylo prospěšné pro všechny její členy.

Z tohoto dokumentu vyplývá, že informační gramotnost:

- Obsahuje kompetence, které vedou k informační potřebě, k vyhodnocení, použití a vytvoření informací.
- Je klíčová pro jednotlivce, firmy, regiony a národy.
- Poskytuje klíč k efektivnímu přístupu, používání a vytváření obsahu na podporu ekonomického rozvoje, vzdělávání, zdravotních a sociálních služeb a všech ostatních aspektů společnosti, a tím poskytuje důležitou základnu pro splnění cílů Deklarace tisíciletí (Millenium Declaration) a Světového summitu o informační společnosti (World Summit on the Information Society).

²⁰ INTERNATIONAL FEDERATION OF LIBRARY ASSOCIATIONS AND INSTITUTIONS. [online]. 2005, 11. 8. 2008 [cit. 2014-09-28]. Dostupné z: High Level Colloquium on Information Literacy and Lifelong Learning

- Přesahuje současné technologie, aby zahrnovala učení, kritické myšlení a interpretační schopnosti ve všech profesích, pro jednotlivce i komunity.

Tento dokument zdůrazňuje a nabádá všechny vlády a mezinárodní organizace, aby plnili a uskutečňovali politiku informační gramotnosti a celoživotního vzdělávání a žádá je, aby podpořili:

- Setkání, která povedou a pomohou k adaptaci informační gramotnosti a celoživotního vzdělávání ve specifických regionech a socioekonomických sektorech.
- Profesionální rozvoj zaměstnanců v oblasti vzdělávání, který povede k rozvoji informační gramotnosti a podpoří celoživotní vzdělávání.
- Začlenění informační gramotnosti do všech stupňů vzdělávání a do ekonomického, politického, průmyslového a hospodářského sektoru.
- Uznání celoživotního vzdělávání a informační gramotnosti jako klíčového prvku pro rozvoj různých všeobecných schopností, které musí být požadované pro uznání všech vzdělávacích a školicích programů.

Alexandrijská proklamace vyhláší, že intenzivní investování do informační gramotnosti a strategie celoživotního učení vytvoří veřejné hodnoty a je nezbytné pro rozvoj informační společnosti.

V roce 2013 bylo provedeno mezinárodní šetření počítačové a informační gramotnosti, které bylo organizováno Mezinárodní asociací pro výsledky hodnocení vzdělávání. Pro potřeby tohoto šetření byla navržena následující definice informační gramotnosti.

„Počítačová a informační gramotnost je schopnost jedince používat počítače k vyhledávání, vytváření a sdělování informací s cílem zapojit se do dění doma, ve škole, na pracovišti a ve společnosti.“²¹

Informačně gramotný člověk je tedy ten, který rozpozná informační potřebu, ví, kde najde potřebné informace, získané informace kriticky vyhodnotí, ty rozřídí a efektivně, eticky a legálně použije k řešení problému a dosažení cíle.

²¹ *Koncepční rámec šetření ICILS* [online]. 2013 [cit. 2014-09-28]. s.14. Dostupné z: <http://www.csicr.cz/getattachment/61c65fef-351a-4b0b-b489-8f0eda387c27>

Informační gramotnost je základem pro celoživotní vzdělávání, proniká do všech vzdělávacích oblastí, vzdělávacích oborů a všech stupňů vzdělávání a v současné době ji nelze oddělovat od informačních a komunikačních technologií, které jsou dnes hlavními zdroji informací. Proto je třeba rozvíjet i kompetence informačně technologické, které v informační společnosti budou nezbytné pro dosažení informační gramotnosti.

4.1.1 Modely informační gramotnosti

4.1.1.1 Big⁶

K rozvíjení informačních a technologických dovedností je zaměřen model informační gramotnosti Big⁶. Tento model je používán v mnoha školách, vzdělávacích programech a institucích pro dospělé.

Model Big⁶ se skládá ze šesti stupňů a pod každým z nich jsou dva dílčí podstupně²².

1. Definice problému
 - Definuj informační problém
 - Identifikuj potřebné informace
2. Strategie vyhledávání informací
 - Vymezi všechny možné zdroje
 - Vyber nejlepší zdroj
3. Umístění a přístup
 - Vyhledej zdroje
 - Najdi informace uvnitř zdrojů
4. Použití informací
 - Zabývej se informacemi (čtení, poslech, pohled, dotek)
 - Vybírej relevantní informace
5. Shrnutí informací
 - Organizace informací z různých zdrojů
 - Prezentace informací
6. Vyhodnocení

²² Big6 [online]. 2014 [cit. 2014-10-03]. Dostupné z: <http://big6.com/pages/about/big6-skills-overview.php>

- Posud' produkt (užitečnost a účinnost)
- Posud' proces (průběh, efektivnost, hospodárnost)

V modelu Big⁶ je obsažena sada základních životních dovedností, které mohou být použity v situacích ve škole, a také osobních nebo pracovních. Model Big⁶ je používán lidmi, u kterých vzniká potřeba k vyřešení problému, rozhodnutí nebo dokončení úkolu. Potřeba informačního charakteru.

Lidé, kteří hledají informace nebo aplikují informace při dosahování svých určitých cílů, řešení úkolů, anebo rozhodování, prochází vědomě či nevědomě těmito šesti stupni.

Big6 - model informační gramotnosti

4.1.1.2 SCONUL²³ – sedm pilířů informační gramotnosti

V roce 1999 pracovní skupina pro informační gramotnost publikovala sedm pilířů informační gramotnosti. Od té doby byl tento model používán knihovníky a učiteli po celém světě, jako prostředek k rozvíjení informační gramotnosti žáků.

V roce 2011 byl tento model zaktualizován a rozšířen, aby jeho obsah odpovídal potřebám informační gramotnosti současné doby.

²³ *The SCONUL Seven Pillars of* [online]. 2011 [cit. 2014-10-03]. Dostupné z: <http://www.sconul.ac.uk/sites/default/files/documents/coremodel.pdf>

Informační gramotnost je v 21. století hlavním atributem pro každého bez ohledu na věk a zkušenosti. Informační gramotnost je pojmem, který zastřešuje koncepty ostatních gramotností.

Informačně gramotný člověk ví, jak získávat, vyhodnocovat, spravovat, vytvářet informace a data efektivním způsobem a má informační schopnosti, kterými efektivně dosáhne svého cíle.

Vývoj informačně gramotného člověka je nepřetržitý proces spojený s dalšími současně probíhajícími činnostmi a je obsažen v sedmi pilířích informační gramotnosti. V každém pilíři se může začátečník vyvíjet až po experta, ale stejně jako se vyvíjí a mění informační společnost, může se jedinec pohybovat v pilíři směrem dolů i směrem vzhůru.

Jedinec se může vyvíjet v rámci několika pilířů současně a nezávisle, protože ve skutečnosti jsou často propojené. Každý pilíř obsahuje kompetence, které vedou k jeho pochopení. A čím více atributů z každého pilíře bude umět jedinec použít, tak se bude pohybovat k samotnému vrcholu pilíře.

Model by měl být používán jednotlivci i učiteli, kteří si ho přiměřeně přizpůsobí svým potřebám.

SCONUL – sedm pilířů informační gramotnosti:

1. IDENTIFIKOVAT

Schopnost identifikovat osobní informační potřebu

Jedinec chápe:

- Že přibývá nových informací a dat, a že je tu vždy se čemu učit
- Že být informačně gramotný zahrnuje zvyk se učit a tím neustále vyhledávat nové informace
- Že myšlenky a příležitosti jsou vytvářené vyhledáváním a vyhodnocováním informací
- Množství publikovaných a nepublikovaných informací a dat ve světovém měřítku

Jedinec je schopný:

- Identifikovat nedostatek vědomostí v určité oblasti
- Identifikovat hledanou otázku a definovat ji s použitím jednoduché terminologie
- Definovat současné vědomosti v daném tématu
- Rozpoznat informační potřebu na dosáhnutí svých cílů a definovat hranice své informační potřeby
- Použít dosavadní informace, které podpoří vyhledávání
- Převzít osobní zodpovědnost za informační vyhledávání
- Využít efektivně čas k dokončení vyhledávání

2. VYMEZIT

Schopnost posoudit současné znalosti a identifikovat mezery.

Jedinec chápe:

- Jaký typ informací má k dispozici
- Charakteristiky různých typů informačních zdrojů, jejich dostupnost a ovlivnění formátem (digitální, tištěné)
- Proces publikování informací, proč jsou informace publikovány a hodnotu informací
- Problémy spojené s přístupem k informacím
- Jaké služby může využít na pomoc a jak je používat

Jedinec je schopen:

- Identifikovat své informační mezery, „ví, co neví“
- Identifikovat, která informace nejlépe vyhoví jeho potřebě
- Identifikovat dostupné nástroje, obsahově specifické zdroje a úroveň jejich dostupnosti
- Identifikovat různé formáty, které poskytují informace
- Používat nové nástroje, jakmile se stanou dostupnými

3. PLÁNOVAT

Schopnost si sestavit strategii pro vyhledávání informací a dat.

Jedinec chápe:

- Rozsah dostupných technik při vyhledávání informací

- Rozdíly mezi vyhledávacími nástroji, rozumí jejich výhodám a omezením
- Proč komplexní vyhledávací strategie může být rozdílná a ovlivnit šířku a hloubku nalezených informací
- Potřebu rozvíjet přístupy k vyhledávání tak, že nové nástroje používá k řešení nových otázek a nespolehá se vždy na nejvíc známé zdroje
- Potřebu přezkoumat klíčová slova a přizpůsobit vyhledávací strategie podle dostupných zdrojů nebo nalezených výsledků
- Hodnotu kontrolovaných slovníků a třídění při vyhledávání

Jedinec je schopen:

- Formulovat jasně otázky v příslušném jazyce
- Definovat vyhledávací strategii použitím vhodných klíčových slov, vymezením a stanovením hranic
- Vybrat nejvhodnější vyhledávací nástroj
- Identifikovat kontrolované slovníky a třídění při vyhledávání, pokud jich je třeba
- Identifikovat vhodné vyhledávací techniky, pokud jich je třeba
- Identifikovat odborné vyhledávací nástroje vhodné pro každou jednotlivou informační potřebu

4. SHROMAŽĎOVAT

Schopnost najít a mít přístup k potřebným informacím a datům.

Jedinec chápe:

- Jak jsou informace a data organizována v digitálních a tištěných zdrojích
- Jak knihovny poskytují přístup ke zdrojům
- Jak digitální technologie poskytují spolupracující nástroje na vytvoření a sdílení informací
- Problémy, které se týkají sběru nových dat
- Různé typy citací a odkazů a jak popisují informační zdroj
- Použití abstraktů
- Že je potřebné držet krok s novými informacemi
- Rozdíl mezi volně dostupnými a placenými zdroji
- Rizika, která vyplývají z působení ve virtuálním světě

- Důležitost posouzení a vyhodnocení nalezených výsledků

Jedinec je schopný:

- Efektivně používat různé vyhledávací nástroje a informační zdroje
- Komplexně vyhledávat v tištěných a digitálních zdrojích
- Přistupovat k plným textům z digitálních a tištěných zdrojů, texty číst a on-line materiály a data stáhnout
- Používat vhodné techniky k získávání nových dat
- Držet krok s novými informacemi
- Zapojit se do komunity za účelem sdílení informací
- Identifikovat, kdy informační potřeba nebyla naplněna
- Využívat on-line a tištěnou pomoc, popřípadě vyhledat experta na danou problematiku

5. VYHODNOTIT

Schopnost zhodnotit vyhledávací proces a vyhodnotit získané informace a data.

Jedinec chápe:

- Informační a datové pozadí v kontextu učení a vyhledávání
- Otázku kvality, přesnosti, relevance, zaujatosti, reputace a věrohodnosti, týkající se informačních a datových zdrojů
- Jak jsou informace vyhodnocené a publikované, aby pomohli k informovanosti vlastního hodnotícího procesu
- Důležitost konzistence při sběru dat
- Důležitost citací v kontextu učení a vyhledávání

Jedinec je schopný:

- Rozlišovat mezi různými informačními zdroji a poskytnutými
- Vybrat vhodný materiál na vyhledávané téma použitím vhodných kritérií
- Vyhodnotit kvalitu, přesnost, relevanci, zaujatost, reputaci a věrohodnost nalezených informačních zdrojů
- Vyhodnotit důvěryhodnost shromážděných dat
- Kriticky číst, identifikovat klíčové body a argumenty

- Dát do souvislostí nalezené informace se svojí vyhledávací strategií
- Kriticky posoudit a vyhodnotit vlastní nalezené výsledky s výsledky druhých
- Vědět, kdy přestat

6. SPRAVOVAT

Schopnost organizovat informace eticky a profesionálně.

Jedinec chápe:

- Vlastní zodpovědnost a upřímnost ve všech aspektech tvoření a šíření informací (např. plagiátorství, otázky duševního vlastnictví a autorská práva)
- Potřebu si osvojit vhodné metody při zacházení s daty
- Úlohu, kterou sehrává při pomoci druhým v oblasti vyhledávání a spravování informací
- Potřebu si udržovat systematické záznamy
- Důležitost etického uchovávání a sdílení informací a dat
- Roli profesionálů, jako datových manažerů, knihovníků, kteří radí, poskytují asistenci a pomoc se všemi aspekty, které souvisí se správou informací

Jedinec je schopný:

- Používat bibliografický software, pokud je to potřeba ke správě informací
- Citovat tištěné a elektronické zdroje s využitím vhodných citačních stylů
- Vytvářet vhodně formátované bibliografie
- Rozumět otázkám a problémům souvisejících s právy druhých, které zahrnují etiku, ochranu dat, autorské právo, plagiátorství a jiné duševní vlastnictví
- Dodržovat standardy akademické integrity (pravidla při psaní akademického textu)
- Používat vhodný software pro správu dat a techniky na správu dat

7. PREZENTOVAT

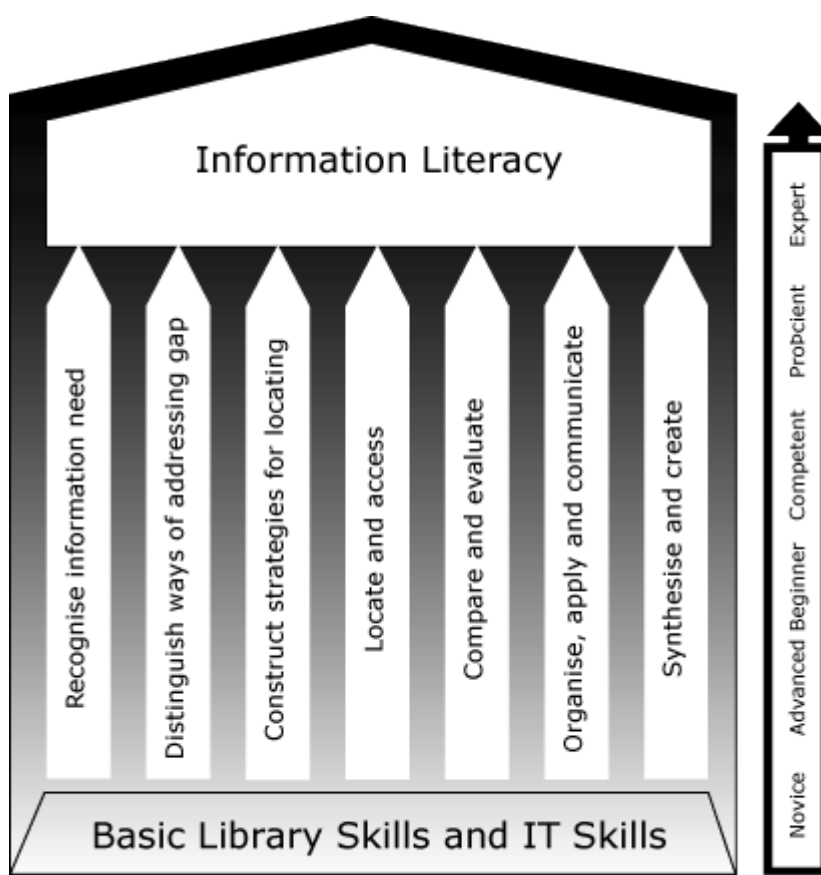
Schopnost aplikovat získané znalosti: prezentovat vyhledané výsledky, spojit nové a staré informace a data k vytvoření nových znalostí a znát různé způsoby jejich dalšího šíření.

Jedinec chápe:

- Rozdíl mezi shrnutím a syntézou
- Že, různé způsoby psaní a prezentování textů mohou být použité na prezentaci informací různým komunitám
- Že data mohou být prezentována různými způsoby
- Osobní zodpovědnost uchovávat a sdílet informace a data
- Osobní zodpovědnost šířit a sdílet informace a znalosti
- Jak bude jeho práce ohodnocena
- Proces publikování
- Koncept kompetencí
- Že jednotlivci mohou hrát aktivní roli při vytváření informací prostřednictvím tradičního publikování a digitálních technologií (např. blogy, wiki)

Jedinec je schopen:

- Použít získané znalosti a data na zodpovězení původní otázky
- Shrnout dokumenty i zprávy ústně a písemně
- Vhodně analyzovat a prezentovat data
- Syntetizovat a zhodnotit nové a komplexní informace z různých zdrojů
- Efektivně komunikovat s použitím různých písemných stylů a formátů
- Efektivně slovně komunikovat
- Vybrat vhodné publikování, pokud je potřeba
- Vytvořit si osobní profil v komunitě s použitím vhodných osobních sítí a digitálních technologií (např. diskusní fóra, sociální sítě, blogy)

SCONUL Seven Pillars Model for Information Literacy
 © Society of College, National and University Libraries

SCONUL - model informační gramotnosti

Oba tyto modely jsou v souladu s definicemi informační gramotnosti uvedenými výše. Popisují, které schopnosti a dovednosti, je potřeba získat k dosažení informační gramotnosti. Informační gramotnost se prolíná do dalších nových gramotností, neméně důležitých.

4.2 ICT gramotnost

„ICT gramotností, gramotností v oblasti informačních a komunikačních technologií, rozumíme soubor kompetencí, které jedinec potřebuje, aby byl schopen se rozhodnout jak, kdy a proč použít dostupné ICT a poté je účelně použít při řešení různých situací při učení i v životě v měnícím se světě.“²⁴

ICT gramotný jedinec je schopen:

²⁴ RŮŽIČKOVÁ, Daniela. *ICT gramotnost* [online]. 2010 [cit. 2014-10-04]. Dostupné z: <http://clanky.rvp.cz/clanek/c/S/9629/ICT-GRAMOTNOST.html/>

1. Účinně a s porozuměním používat jednotlivé ICT, což mu umožňují praktické dovednosti a vědomosti
2. Shromažďovat, analyzovat, kriticky vyhodnocovat a používat informace s využitím ICT
3. Na základě porozumění pojmům, konceptům, systémům a operacím z oblasti ICT využívat ICT v různých kontextech a k různým účelům
4. Pomocí vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot zodpovědně a bezpečně využívat ICT
5. Přijímat nové podněty v oblasti ICT a kriticky je posuzovat, porozumět rychlému vývoji technologií, jejich významu pro svůj rozvoj a jejich vlivu na společnost²⁵

4.3 Počítačová gramotnost

Rambousek uvádí, že počítačová gramotnost je chápána jako schopnost pracovat s vhodným programovým vybavením, používat Internet a jiné sítě ke komunikaci, k nalezení a zpracování informací, jako schopnost umět využívat síťových aplikací a služeb, které podporují rozhodování a řešení problémů. A schopnost využívat všech možností a služeb, které počítačové, včetně mobilních technologií, nabízejí.²⁶

4.4 Síťová gramotnost

Z pohledu učitele je síťová gramotnost v současné době pro něho nezbytností, stejně jako ostatní gramotnosti. Učitel, který je síťově gramotný, bude umět efektivně tento informační zdroj využít ke sdílení a spolupráci se svými žáky a kolegy z jiných škol a zemí. S dalšími učiteli sdílí nové poznatky, které mohou pomoci k integraci nových metod do výuky.

Síťová gramotnost je o porozumění tomu, jak lidé a komunikační sítě pracují. Jak najít informace a jak být nalezen. Jak číst text s hypertextovými odkazy a pochopení toho, jaké vztahy jsou navázány, když jsme s někým „přátelé“ nebo když někoho „sledujeme“

²⁵ RŮŽIČKOVÁ, Daniela. *ICT gramotnost* [online]. 2010 [cit. 2014-10-04]. Dostupné z: <http://clanky.rvp.cz/clanek/c/S/9629/ICT-GRAMOTNOST.html/>

²⁶ RAMBOUSEK, Vladimír. *Rozvoj informačně technologických kompetencí na základních školách*. Praha ČVUT, 2013, s. 45.

na síti. Jak být v bezpečí (chovat se bezpečně), a jak využívat síťové znalosti. Je to o pochopení spojení.²⁷

4.5 Mediální gramotnost

Mediální gramotnost je schopnost získávat, analyzovat, hodnotit a vytvářet mediální sdělení různých typů.²⁸

Mediální gramotnost má velmi blízko k informační gramotnosti. Obě jsou spojené s informacemi a schopnostmi je získávat, analyzovat a vytvářet. Rozdíl je ale v tom, že informačně gramotný jedinec je sám vyhledává, zatímco mediálně gramotný jedinec musí tyto schopnosti uplatnit u informací, které k němu z různých médií přicházejí.

4.6 Digitální gramotnost

Podle Digital Citizenship²⁹ je digitální gramotnost zahrnuta v devíti složkách, které tvoří digitální občanství.

1. Digitální spojení: každý občan by měl mít právo být plně elektronicky zapojen do společnosti.
2. Digitální komerce: uživatel by měl vědět, jak obchodovat elektronicky.
3. Digitální komunikace: vědět, jak správně elektronicky komunikovat a vyměňovat si elektronicky informace.
4. Digitální gramotnost: jedinci žijící v současném informačním světě potřebují mít vysoký stupeň informační gramotnosti. Kromě této gramotnosti je důležité, aby byli digitálně gramotní. S tím je potřeba začít ve všech stupních vzdělávání. Školy by měly žáky učit, jak mají technologie správně používat, což je velmi důležité s ohledem na budoucnost, kdy se jedinec bude muset umět v těchto technologiích orientovat a vyhledávat potřebné informace, aby se uplatnil na pracovním trhu. Žáci se musí naučit, jak se učit v digitální společnosti. Jinými slovy, žáci se musí učit se učit cokoli, kdekoliv a kdykoliv. Jak rychle

²⁷ *Are we teaching Networked Literacy* [online]. 2010 [cit. 2014-10-04]. Dostupné z: <http://www.thethinkingstick.com/are-we-teaching-networked-literacy/>

²⁸ *Media Literacy: A Definition and More* [online]. The Center for Media Literacy (CML) [cit. 2014-10-04]. Dostupné z: <http://www.medialit.org/media-literacy-definition-and-more>

²⁹ *Nine Themes of Digital Citizenship* [online]. 2014 [cit. 2014-10-04]. Dostupné z: http://www.digitalcitizenship.net/Nine_Elements.html

vznikají nové technologie, tak se žáci musí učit, jak je rychle a vhodně používat. Digitální občanství zahrnuje průběžné vzdělávání lidí, kdy je potřeba právě vysoká míra informační gramotnosti.

5. Digitální etiketa: chovat se vhodně a zodpovědně v digitálním světě.
6. Digitální právo: každý je zodpovědný za své činy v digitálním světě. Uživatel musí vědět, že poškození práce, identity nebo on-line vlastnictví jiných lidí je zločin. Stejně tak neetické je nabourávání se do informací někoho jiného, stahování nelegální hudby, plagování, vytváření virů, rozesílání spamů. Digitální občan se chová eticky a dodržuje zákony digitální společnosti.
7. Digitální práva a povinnosti: v digitálním světě platí práva a povinnosti, které musí být v souladu, aby byl produktivní. Každý by měl vědět, jaké technologie a jakým způsobem je používat, co nejvhodněji.
8. Digitální zdraví: uživatel by měl vědět o rizicích, která jsou spojena s využíváním technologií. Na tato rizika by měla žáky připravovat také škola.
9. Digitální bezpečnost: stejně jako máme zamčené naše domy, abychom jim zajistili určitou úroveň ochrany, musíme se stejně zodpovědně chránit v digitálním světě. Chránit naše informace pomocí antivirových programů, zálohovat data, používat bezpečná hesla. Elektronická bezpečnostní opatření vedou k zajištění bezpečnosti v digitálním světě. Zodpovědný občan digitálního světa chrání své informace před vnějším narušením.

Aby se jedinec žijící v digitálním světě, stal zodpovědným a digitálně gramotným občanem, musí být v průběhu vzdělávání, a to na všech jeho stupních, seznámen se základními pojmy:

- Respektuj sebe/respektuj druhé
- Vzdělávej se/propoj se s ostatními
- Chraň sebe/chraň ostatní

Tyto pojmy by se měly dětem, žákům a studentům neustále zdůrazňovat a opakovat.

5 POJETÍ GRAMOTNOSTI V 21. STOLETÍ

5.1 Gramotnost 21. století

Jak se mění společnost, mění se i pojetí gramotnosti. Největší vliv na změny v současné společnosti mají technologie a jejich rozvojem se mění i požadavky na gramotnost jedince žijícího v současné informační (někdy nazývané také znalostní nebo digitální) společnosti.

Gramotnost 21. století je „*schopnost vhodným způsobem používat digitální technologie, komunikační nástroje a sítě k řešení problémů spojených s vyhodnocením informací.*“³⁰

Gramotný člověk žijící v 21. století musí disponovat mnoha schopnostmi, dovednostmi a gramotnostmi. Tyto gramotnosti a jejich kompetence se budou neustále rozvíjet a dynamicky přizpůsobovat změnám ve společnosti. Pokud chce jedinec v 21. století být aktivním a úspěšným členem této společnosti, musí být připraven se celoživotně vzdělávat a to různými způsoby. K tomu budou vyžadovány kompetence pro 21. století, které bude muset neustále rozvíjet.

Všechny výše zmíněné gramotnosti mají své kompetence k jejich dosažení. Aby je učitelé a vychovatelé mohli efektivně a plnohodnotně rozvíjet u svých žáků, musí je nejdříve ovládat oni sami.

5.2 Kompetence pro 21. století

V příloze dokumentu Evropského parlamentu a rady³¹ je definováno a popsáno osm klíčových kompetencí:

1. Komunikace v mateřském jazyce.
2. Komunikace v cizích jazycích.
3. Matematická schopnost a základní schopnosti v oblasti vědy a technologií.
4. Schopnost práce s digitálními technologiemi.
5. Schopnost učit se.

³⁰ BRDIČKA, Bořivoj. *Nový test odhaluje počítačovou gramotnost* [online]. 2005 [cit. 2014-10-04]. Dostupné z: <http://spomocnik.rvp.cz/clanek/12211/NOVY-TEST-ODHALUJE-POCITACOVOU-GRAMOTNOST.html>

³¹ DOPORUČENÍ EVROPSKÉHO PARLAMENTU A RADY [online]. 2006 [cit. 2014-10-04]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2006:394:0010:0018:CS:PDF>

6. Sociální a občanské schopnosti.
7. Smysl pro iniciativu a podnikavost.
8. Kulturní povědomí a vyjádření.

Tyto klíčové kompetence pro život v 21. století jsou nezbytné k osobnímu rozvoji a naplnění, aktivnímu občanství, začlenění do společnosti a uplatnění na pracovním trhu.³²

Všechny tyto kompetence mají stejnou důležitost a navzájem se prolínají. Pokud je zde zmíněna schopnost práce s digitálními technologiemi, pak je zcela nezbytné, aby současní i budoucí učitelé tuto kompetenci zcela ovládali, stejně jako ostatní zmiňované. Protože jen tak budou umět rozvíjet u svých žáků kompetence potřebné pro plnohodnotný život v 21. století, které jsou základem pro celoživotní vzdělávání.

³² *DOPORUČENÍ EVROPSKÉHO PARLAMENTU A RADY* [online]. 2006 [cit. 2014-10-04]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2006:394:0010:0018:CS:PDF>

6 DIGITÁLNÍ VZDĚLÁVÁNÍ

6.1 Digitální Česko

V roce 2013 vláda ČR vzala na vědomí dokument Digitální Česko v. 2.0, který obsahuje 17 opatření.

V opatření č. 16 se uvádí, že „*Ministerstvo práce a sociálních věcí vypracuje společně s Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy Strategii pro zvýšení digitální gramotnosti a rozvoj elektronických dovedností občanů s cílem rozvíjet optimální nástroje tak, aby byli noví pracovníci připraveni na vstup do zaměstnání a zároveň aby byli podporováni současní zaměstnanci, kteří čelí změnám v informačních a komunikačních technologiích a globalizaci. Mezi další cíle patří snižování digitální propasti a zajištění, resp. zvýšení, celkové úrovně digitální gramotnosti občanů a tím posílení české ekonomiky a její konkurenceschopnosti.*“³³

Z tohoto opatření vychází dokument Strategie digitálního vzdělávání do roku 2020, který navazuje na Strategii vzdělávací politiky České republiky do roku 2020.

6.2 Strategie vzdělávací politiky České republiky do roku 2020

Strategie vzdělávací politiky České republiky do roku 2020³⁴ zmiňuje, že je potřeba formulovat jasnou a zřetelnou vizi, jak má český vzdělávací systém vypadat v horizontu nejméně jedné generace a jaký bude mít význam pro demokracii, konkurenceschopnost České republiky a života v ní.

V prvé řadě se tato vize bude soustředit na to, jak řídit vzdělávací systém. Důležité je vědět k čemu je potřeba vést dnešní děti a mladé lidi. Učit je nejen znalostem a dovednostem, tedy nejen vzdělávání, ale i v nich formovat sebedůvěru, důvěru v ostatní lidi, instituce a demokratickou společnost.

Je také nezbytné reagovat na rychle se měnící trendy, které nám přinášejí nové technologie a s nimi i budoucí pracovní místa, která dnes ještě neexistují. Na to všechno by měla škola své žáky připravovat.

³³ Digitální Česko v. 2.0: Cesta k digitální ekonomice. [online]. [cit. 2014-12-29]. Dostupné z: http://www.vlada.cz/assets/media-centrum/aktualne/Digitalni-Cesko-v--2-0_120320.pdf

³⁴ Strategie vzdělávací politiky České republiky. [online]. [cit. 2014-12-29]. Dostupné z: http://www.vzdelavani2020.cz/images_obsah/dokumenty/strategie-2020_web.pdf

Dále se v tomto dokumentu uvádí, že vzdělání už neprobíhá pouze ve škole. Proto se musí vzdělávací politika zaměřit na všechny typy vzdělávacích příležitostí, tedy kromě formálního, také na oblast neformální a v neposlední řadě na oblast informální, která se rozrůstá stále více.

Formální vzdělávání probíhá především ve školách, a jsou zde definovány jeho cíle, funkce, obsahy, organizační formy a hodnocení.

Neformální vzdělávání probíhá většinou ve volném čase dětí, žáků, mládeže a dospělých pod vedením odborného lektora, trenéra, učitele.

Informální vzdělávání probíhá spontánně každodenními zkušenostmi a činnostmi v práci, v rodině, ve volném čase. Patří sem i sebevzdělávání, kdy učení probíhá bez vlivu učitele. Tato oblast vzdělávání je s ohledem na rozvoj a podporu celoživotního učení velice důležitá, stejně jako to, aby si jedinec uměl vytvořit své osobní vzdělávací prostředí, tedy i učitelé.

Vzhledem k masivnímu vlivu technologií na každého jedince v informační společnosti, bude učitel potřebovat využívat vzdělávací technologie a bude muset tyto technologie zařadit do svých kompetencí. Používáním těchto technologií nebude získávat jen informace, které pak dále využije, ale může se svými kolegy sdílet svoje nápady, metody, poznatky a také se s jejich pomocí vzdělávat.

6.3 Strategie digitálního vzdělávání do roku 2020

„Digitálním vzděláváním rozumíme zjednodušeně takové vzdělávání, které reaguje na změny ve společnosti související s rozvojem digitálních technologií a jejich využíváním v nejrůznějších oblastech lidských činností. Zahrnuje jak vzdělávání, které účinně využívá digitální technologie na podporu výuky a učení, tak vzdělávání, které rozvíjí digitální gramotnost žáků a připravuje je na uplatnění ve společnosti na trhu práce, kde požadavky na znalosti a dovednosti v segmentu informačních technologií stále rostou.“³⁵ definuje digitální vzdělávání Strategie digitálního vzdělávání do roku 2020.

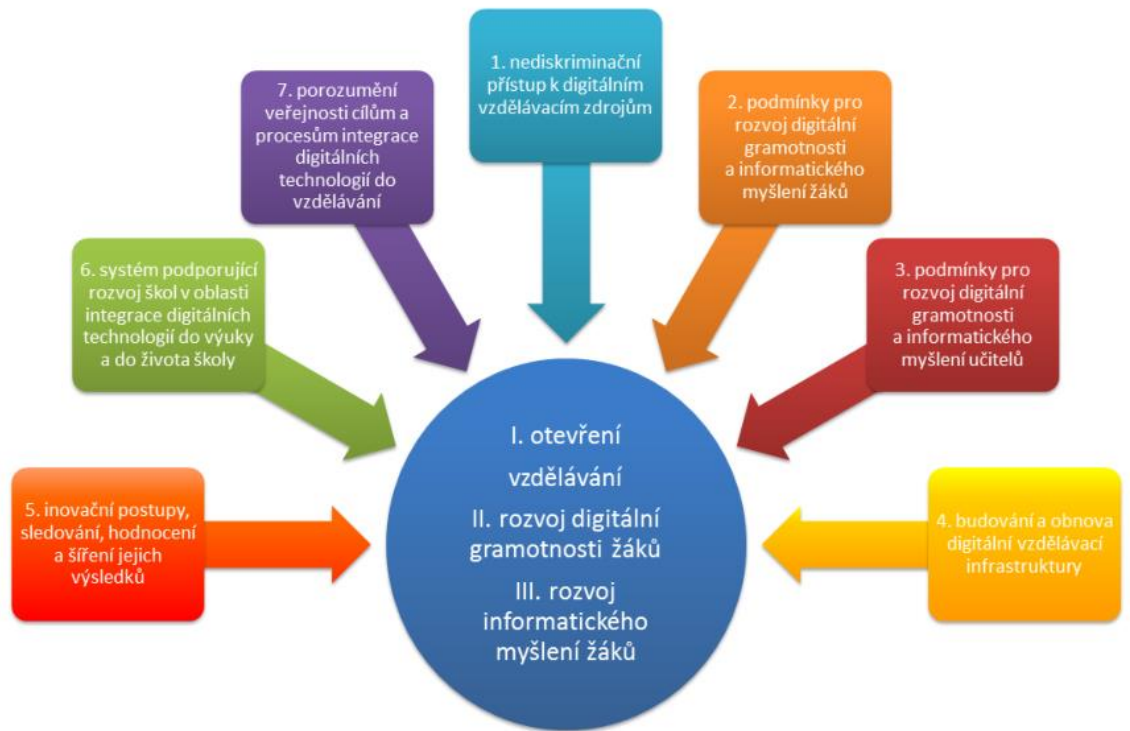
Tato Strategie digitálního vzdělávání do roku 2020, kterou schválila vláda České republiky v listopadu roku 2014 má tři hlavní cíle:

³⁵ STRATEGIE DIGITÁLNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ DO ROKU 2020 [online]. MŠMT, 31. 10. 2014 [cit. 2014-12-29]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/34429/>

- otevřít vzdělávání novým metodám a způsobům učení prostřednictvím digitálních technologií
- zlepšit kompetence žáků v oblasti práce s informacemi a digitálními technologiemi
- rozvíjet infromatické myšlení u žáků

Kromě těchto hlavních cílů má tato Strategie digitálního vzdělávání do roku 2020 ještě sedm hlavních směrů intervence:

1. Zajistit nediskriminační přístup k digitálním vzdělávacím zdrojům.
2. Zajistit podmínky pro rozvoj digitální gramotnosti a infromatického myšlení žáků.
3. Zajistit podmínky pro rozvoj digitální gramotnosti a infromatického myšlení učitelů.
4. Zajistit budování a obnovu vzdělávací infrastruktury.
5. Podpořit inovační postupy, sledování, hodnocení a šíření jejich výsledků.
6. Zajistit systém podporující rozvoj škol oblasti integrace digitálních technologií do výuky a do života školy.
7. Zvýšit porozumění veřejnosti cílům procesům integrace technologií do vzdělávání.

Strategie digitálního vzdělávání 2020

7 INFORMAČNĚ GRAMOTNÝ UČITEL

Informačně gramotný učitel v 21. století bude muset reagovat na změny, které toto století přináší. Nejvýraznější je vliv technologií, který už nelze ve vzdělání opomíjet. Proto by dnešní učitel měl být nejen informačně gramotný, ale také ICT gramotný.

„Měl by mít dobře zvládnutou pedagogiku, přehled o různých metodách učení, nejen o frontální výuce a samozřejmě určité kompetence, které zatím nebyly definovány v žádném dokumentu (standarty učitele), jako je zacházení s e-mailem, vyhledávání na internetu, vyhledávání pomocí klíčových slov. Zabezpečit pro žáky bezpečný pobyt na internetu. Vést žáky k tomu, aby byli otevřeni novým myšlenkám. Vidím i mezi nimi, že když se naučí používat PowerPoint, těžko pak s nadšením využívají Prezi.“³⁶

Učitel by neměl být pasivním pozorovatelem těchto změn, ale měl by rozvíjet své kompetence související s technologiemi.

„Učitelé možná nechtějí s něčím takovým pracovat. Zaznívají i takové názory, že když to šlo před dvaceti lety bez počítačů a také jsme se naučili, proč by dnešní děti měly potřebovat počítač? Možná jsou určitou brzdou i někteří rodiče, kterým se nelíbí, že žáci pracují ve škole s technologiemi, když je mají doma. Proč by u toho měli sedět ještě ve škole.“³⁷

Učitel by se měl aktivně zapojit do školního dění, spolupracovat s kolegy, předávat si s nimi své poznatky, umět poradit, ale i najít pomoc, když ji potřebuje. Měl by se dále sebevzdělávat a učit tomu i své žáky. Aby i oni chtěli poznávat nové věci a podněcovat je aktivitě, spolupráci, tvořivosti, ale také ke sdílení.

„Důležité je, aby ve vyučování byli aktivní žáci. Učitel by měl být průvodcem a pomocníkem. Inovativní by bylo jakékoli využití, kde tvůrčí jsou ti žáci. Připravují si výukové hodiny ve skupinách pro jinou skupinu, vyhledávají informace, které vkládají do svých prací. Vyšší ročníky mohou připravovat výukové materiály pro nižší ročníky.“³⁸

³⁶ PŘÍLOHY Kapitola č. 11 – Rozhovory s učiteli základních škol

³⁷ PŘÍLOHY Kapitola č. 11 – Rozhovory s učiteli základních škol

³⁸ PŘÍLOHY Kapitola č. 11 – Rozhovory s učiteli základních škol

Je tedy potřeba začít se svými žáky používat i jiné formy výuky než je výuka frontální. Učitel by měl své žáky motivovat k tomu, aby byli aktivní a nejen pouhými pasivními posluchači. Rozvíjet jejich kreativitu, aby i oni přicházeli s novými nápady a také se učili spolupráci. Nejen ve třídě mezi sebou, ale i v on-line prostředí, kde budou s jinými žáky sdílet své zkušenosti, poznatky, zájmy, ale i hledat pomoc. Učitel by měl svým žákům pomáhat s vytvářením osobního vzdělávacího prostředí pomocí technologií.

Jen ten učitel, který technologie umí využívat a pracovat s nimi, umí se orientovat v on-line prostředí a ví, kde najít informace a jak je použít, může toto učit své žáky. Teprve potom bude tento učitel umět implementovat své znalosti a dovednosti na své žáky, aby i oni uměli využít technologie ve školním, mimoškolním nebo domácím prostředí ke svému sebevzdělávání, které podporuje celoživotní učení.

Současnou situací v českém školství se zabývá dokument Strategie digitálního vzdělávání do roku 2020.³⁹

Uvádí se zde, které překážky jsou ze strany učitelů vnímány jako hlavní při integraci ICT do výuky. Toto jsou některé z nich:

- nedostatek času na vzdělávání, zkoumání nových technologií, na domácí přípravu a přípravu výukových materiálů
- nedostatečná znalost obsluhy digitálních technologií a neschopnost řešit technické problémy
- problémy při organizaci výuky, hlavně v případech početnějších skupin žáků, počtu ICT na žáka
- negativní postoj k začlenění digitálních technologií do výuky a odmítavý postoj k názoru, že digitální technologie mohou být pro výuku přínosné
- obavy z digitálních technologií, nedostatek sebevědomí v této oblasti a strach, že se ztrapní před svými žáky i kolegy
- nedostatek motivace ke změnám zavedených pedagogických postupů a ke zlepšování pedagogického výkonu
- strach ze změn obecně

³⁹ STRATEGIE DIGITÁLNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ DO ROKU 2020 [online]. MŠMT, 31. 10. 2014 [cit. 2014-12-29]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/34429/>

K tomu, aby učitelé pracovali jinak, než jsou zvyklí a připravovali své žáky na život v 21. století tak, aby se v něm v budoucnu plnohodnotně uplatnili, je třeba změnit jejich negativní postoje k ICT, zavedené tradiční metody výuky a celkové myšlení v této oblasti.

Je tedy nezbytné, aby stávající učitelé měli možnost si doplnit své znalosti a rozvíjet kompetence v oblasti ICT dalším vzděláváním v této oblasti. Aby měli možnost vidět smysluplné využití digitálních technologií ve výuce v praxi. Na každé škole by měl být ICT metodik, na kterého by se každý učitel mohl v případě potřeby obrátit, pokud bude potřebovat metodickou podporu při začlenění ICT ve svém vzdělávacím oboru.

„Měl by být schopen poradit ostatním kolegům s on-line aplikacemi, jak je vyhledat, jak je použít, prostě s metodikou. Koordinovat s čím se žáci v určitých ročnících budou setkávat. Například 5. ročník a e-mail. A sledovat aktuální trendy a možná i pořádat školení, pokud by o ně byl zájem.“⁴⁰

„V jeho kompetenci by mělo být, aby byl schopen předvést a ukázat hodiny s využitím ICT. A tento člověk by mohl mít koordinátorství na hlavní pracovní poměr, aby na nás měl čas. Vpád technologií je tak masivní, že člověk, který se tomu bude věnovat naplno, si zaslouží celý pracovní úvazek, aby se věnoval pouze učitelům a zasvětil je do těchto technologií.“⁴¹

V případě absolventů pedagogických fakult, které připravují budoucí učitele, by měla být do jejich výuky na těchto fakultách zahrnuta i výuka ICT, seznámení s didaktikou v oblasti ICT a začleněním ICT do výuky.

Tímto problémem se také zabývá Strategie digitálního vzdělávání 2020⁴², kde se uvádí, že je nezbytné, aby absolventi fakult, které vzdělávají učitele a učitelé stávající byli vybaveni kompetencemi, které budou potřebovat k začleňování digitálních technologií do výuky.

Je tedy nutné zajistit pregraduální přípravu učitelů a další vzdělávání pedagogických pracovníků v této oblasti.

⁴⁰ PŘÍLOHY Kapitola č. 11 – Rozhovory s učiteli základních škol

⁴¹ PŘÍLOHY Kapitola č. 11 – Rozhovory s učiteli základních škol

⁴² STRATEGIE DIGITÁLNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ DO ROKU 2020 [online]. MŠMT, 31. 10. 2014 [cit. 2014-12-29]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/34429/>

Strategie digitálního vzdělávání 2020 navrhuje opatření, kdy by MŠMT mělo zajistit vznik standardu učitele, kde budou jasně stanoveny dovednosti a kompetence pro uplatnění digitálních technologií ve výuce. Tyto standardy by zároveň byly součástí připravovaného kariérního řádu pro učitele.

7.1 ISTE

Možným příkladem by mohly být standardy pro učitele, ISTE Standards Teachers, které vytvořila Mezinárodní společnost pro technologie ve vzdělávání.⁴³

Všichni učitelé by měli splňovat následující standardy a indikátory úspěšnosti:

1. Podporují a inspirují učení žáků a jejich kreativitu.
 - a. podporují a formují kreativitu, inovativní myšlení a vynalézavost
 - b. podporují žáky při řešení problémů skutečného světa a řešení skutečných problémů pomocí digitálních nástrojů a zdrojů
 - c. podporují přemýšlení žáků s použitím „spolupracujících“ nástrojů na potvrzení koncepčního myšlení a porozumění, plánování a podporu jejich kreativních procesů
 - d. připravují své žáky na spolupráci a sdílení poznatků v osobním i virtuálním prostředí se zapojením spolužáků, učitelů a dalších osob.
2. Vytvářejí a rozvíjejí vzdělávací aktivity a hodnocení odpovídající digitálnímu věku.
 - a. vytvářejí a adaptují vhodné vzdělávací aktivity, které zahrnují digitální nástroje a zdroje, které podporují vzdělávací aktivitu studentů
 - b. rozvíjejí technologiemi naplněné vzdělávací prostředí, které umožní všem studentům uplatnit jejich individuální zvědavost, aktivně se účastnit vlastních vzdělávacích cílů, řídit vlastní vzdělávání a hodnotit vlastní pokrok
 - c. přizpůsobují a utvářejí vzdělávací aktivity použitím digitálních nástrojů a zdrojů s rozdílnými vzdělávacími styly a pracovními postupy pro své žáky

⁴³ ISTE Standards: Teachers [online]. 2008 [cit. 2014-12-29]. Dostupné z: http://www.iste.org/docs/pdfs/20-14_ISTE_Standards-T_PDF.pdf

- d. poskytují žákům četné a různorodé formativní a shrnující hodnocení postavené na žákovských standardech, tak aby výsledná data informovala o vzdělávacím a pedagogickém procesu
3. Tvoří a uzpůsobují práci a vzdělávání digitálnímu věku.
- a. umí pracovat s technologiemi a umí své dosavadní vědomosti aplikovat v nových situacích a s novými technologiemi
 - b. spolupracují s žáky, vrstevníky, rodiči, členy komunit používajících digitální nástroje a zdroje, aby podpořili úspěch a motivaci žáků
 - c. komunikují pomocí různých médií s žáky, rodiči a kolegy a sdělují jim touto cestou pravdivé informace
 - d. vytvářejí a podporují efektivní využití současných a objevujících se digitálních nástrojů k vyhledávání, analýze, vyhodnocení a k podpoře dalšího vzdělávání
4. Šíří a podporují digitální občanství a odpovědnost.
- a. obhajují, vytvářejí a vyučují bezpečné, právní a etické použití digitálních informací a technologií, včetně ohledu na autorská práva, duševní vlastnictví a vhodnou citaci zdrojů
 - b. respektují různé potřeby všech žáků a poskytují spravedlivý přístup žákům k vhodným digitální nástrojům a zdrojům
 - c. podporují a vytvářejí digitální etiketu a zodpovědnou sociální interakci vztahující se k použití technologií a informací
 - d. rozvíjejí a vytvářejí kulturní porozumění a globální povědomí spoluprací s kolegy a žáky jiných kultur s použitím komunikačních nástrojů digitální doby
5. Věnují se profesnímu rozvoji a růstu.
- a. spolupodílí se na činnosti v místních i globálních vzdělávacích komunitách, aby získali nové zkušenosti s digitálními technologiemi za účelem zlepšit vzdělávání žáků
 - b. jdou příkladem ostatním tím, že prezentují své vize o nových technologiích a spolupodílí se na jejich zapojení do vzdělávání

- c. pravidelně sledují aktuální výzkumy a pedagogické postupy s využitím digitálních technologií, aby je pak efektivně využili na podporu vzdělávání žáků
- d. přispívají k efektivitě, životaschopnosti a úctě učitelské profese, školy a vzdělávacích komunit

Tyto standardy jasně popisují, jaké dovednosti má mít učitel, který připravuje své žáky pro život v 21. století, které je a bude ovlivněno rozvojem digitálních technologií.

Učitelé by měli své žáky učit, jak smysluplně využívat digitální technologie a rozvíjet u nich kompetence potřebné pro život v 21. století.

To budou umět jen ti učitelé, kteří jsou těmito kompetencemi vybaveni.

8 PRAKTICKÁ ČÁST

8.1 Cíl průzkumu

Cílem průzkumu této práce je zjištění ICT dovedností učitelů a vychovatelů na základních školách, jejich postojů k využívání digitálních technologií ve výuce a jejich povědomí o informační gramotnosti.

8.2 Metody průzkumu

Při provádění průzkumu byla k této práci použita dotazníková metoda a řízený strukturovaný rozhovor⁴⁴.

Dotazník se skládá z 21 uzavřených a polootevřených otázek.⁴⁵ Předpokladem u této metody bylo, že díky anonymitě budou respondenti odpovídat podle pravdy.

Rozhovory byly vedené s každým učitelem základní školy zcela individuálně.

8.3 Průběh průzkumu

Příprava na průzkum a tvorba dotazníků probíhala od února do března roku 2014. Samotné dotazníkové šetření probíhalo v měsíci květnu roku 2014 na základních školách v Praze Čakovicích, v Ústí nad Labem a na Kladně. Celkem bylo rozdáno 100 dotazníků, vráceno jich bylo 70. Je pravděpodobné, že tento počet vrácených dotazníků ovlivní výsledky průzkumu, protože se dá předpokládat, že ti učitelé a vychovatelé, kteří byli ochotni odpovídat, jsou ti schopnější v oblasti, na kterou byl průzkum zaměřen. Dále by mohlo výsledky průzkumu ovlivnit to, že základní škola v Praze Čakovicích má ve škole v současné době okolo padesáti kusů iPadů, které jsou ve výuce využívány. Tato škola také jako jediná z dotazovaných používá ve výuce Moodle.

O rozhovory jsem požádala deset učitelů základní školy v Praze Čakovicích, kde probíhalo dotazníkové šetření. Všichni oslovení rozhovor poskytli.

8.4 Dotazník

Otázka č. 1: Vaše pohlaví.

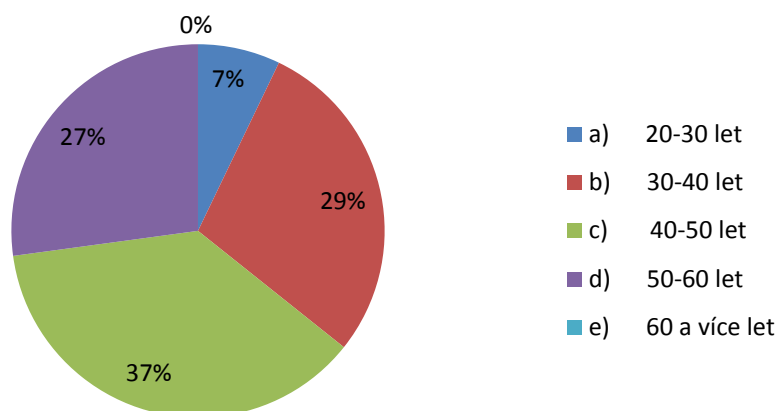
⁴⁴ PŘÍLOHY Kapitola č. 11 – Rozhovory s učiteli základních škol

⁴⁵ PŘÍLOHY Kapitola č. 11 - Dotazník

Z celkového počtu dotázaných učitelů a vychovatelů odpovídalo 90 % žen a 10 % mužů.

Otázka č. 2: Váš věk.

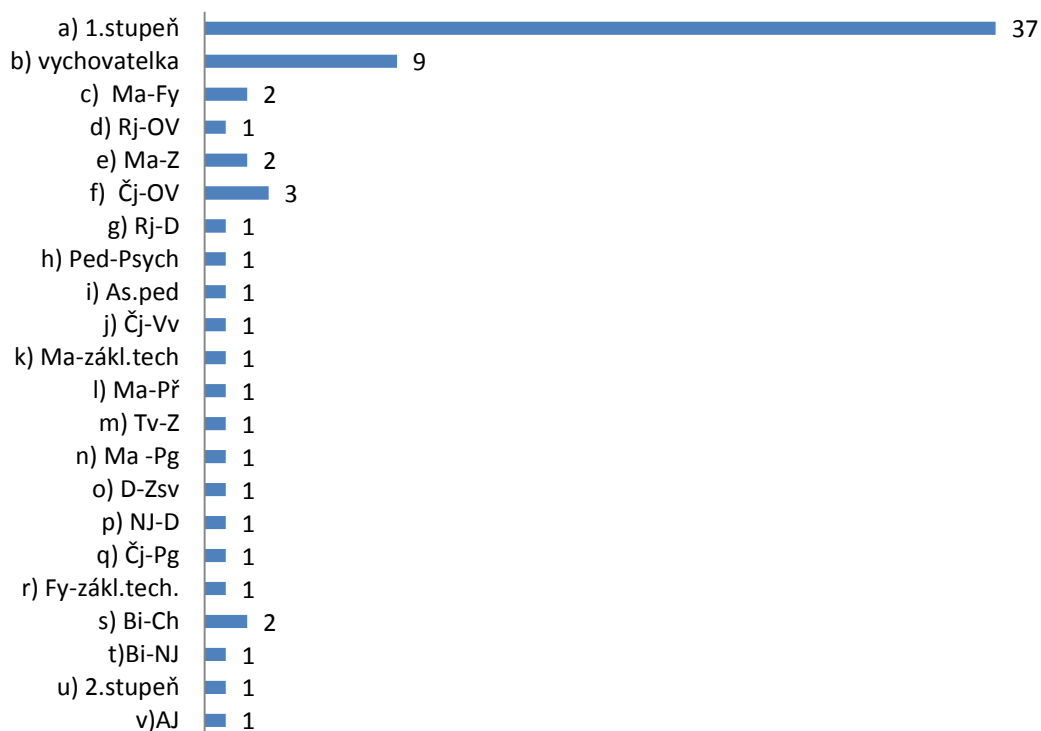
2. Váš věk:

Otázka č. 3: Uveďte Vaši aprobaci.

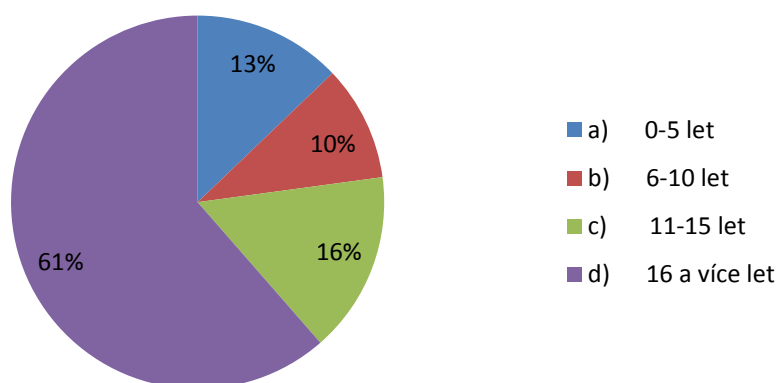
Nejvíce byla zastoupena aprobace učitelství pro I. stupeň základní školy 52 % (37), následně vychovatelé, kterých odpovídalo 13 % (9), tři učitelé s aprobací český jazyk-občanská výchova (4 %), dva učitelé vyučující matematiku a fyziku (3 %), matematiku a zeměpis (3 %) a biologii s chemií (3 %). Ostatní aprobace byly zastoupeny vždy po jednom učiteli (1 %).

3. Uvedte Vaši aprobaci:

Otázka č. 4: Délka Vaší pedagogické praxe.

4. Délka Vaší pedagogické praxe:

Otázka č. 5: Které z těchto úkonů ovládáte.

Všichni dotazovaní používají internet (e-mail, www prohlížeč, vyhledávání informací). Většina respondentů pracuje se soubory a složkami (93 %), umí zpracovat text v textovém editoru (90 %), vytvořit prezentaci (83 %) a vytvořit tabulku (81 %).

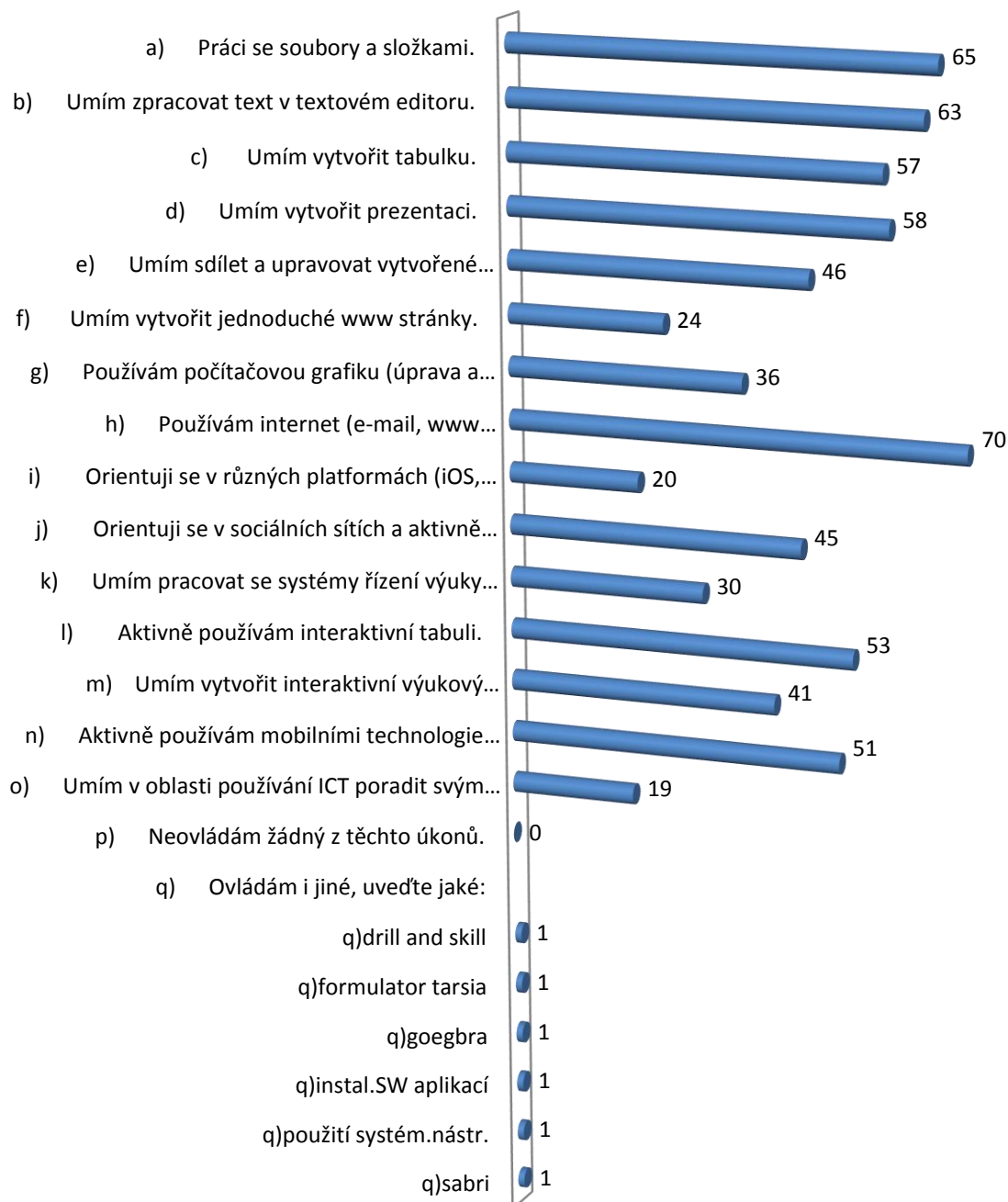
Z průzkumného dotazníkového šetření dále vyplývá, že tři čtvrtiny dotázaných (76 %) učitelů a vychovatelů aktivně používají interaktivní tabuli a mobilní technologie (73 %).

Více než polovina dotázaných umí sdílet a upravovat on-line dokumenty (66 %), orientuje se v sociálních sítích a některé z nich aktivně používá (59 %) a polovina učitelů a vychovatelů používá počítačovou grafiku (51 %).

Méně než polovina dotázaných umí pracovat například s Moodle (43 %), vytvořit jednoduché www stránky (34 %), orientuje se v různých platformách (29 %) a umí poradit v oblasti ICT svým kolegům (27 %).

Učitelé a vychovatelé v dotazníku uvedli, že umí instalovat softwarové aplikace (1 %), používají systémové nástroje (1 %), formulátor tarsia – matematická aplikace k tvorbě výukových materiálů (1 %), geogebra (1 %), sabri (1 %) a drill and skill (1 %).

5. Které z těchto úkonů ovládáte:

Otázka č. 6: V jakých oblastech ICT byste se rád(a) zdokonalil(a).

Nejvíce (53 %) učitelů a vychovatelů by se rádo zdokonalilo v počítačové grafice v oblasti úpravy a zpracování fotografií a videí.

Méně než polovina dotázaných (43 %) by se ráda zdokonalila v tvorbě výukových materiálů a ve využívání tabletů a jejich aplikací ve výuce (33 %).

Třetina dotázaných (33 %) by se ráda zdokonalila v on-line využívání prostředků výuky, dále v tom, jak vést žáky k bezpečnému a zodpovědnému využívání internetu (31 %), v tvorbě prezentací (30 %), publikování na webu (29 %) a v práci s interaktivní tabulí čtvrtina dotázaných (27 %).

Nejméně se chtějí učitelé a vychovatelé zdokonalit v práci s textovým a tabulkovým editorem (19 %). Z celkového počtu 70 dotázaných učitelů a vychovatelů by se jen šest (9 %) rádo zdokonalilo v práci s informacemi, s jejich hledáním, získáváním, hodnocením a prezentováním.

Jeden dotázaný (1 %) se nepotřebuje zdokonalit v žádné oblasti.

6. V jakých oblastech ICT byste se rád(a) zdokonalil(a):

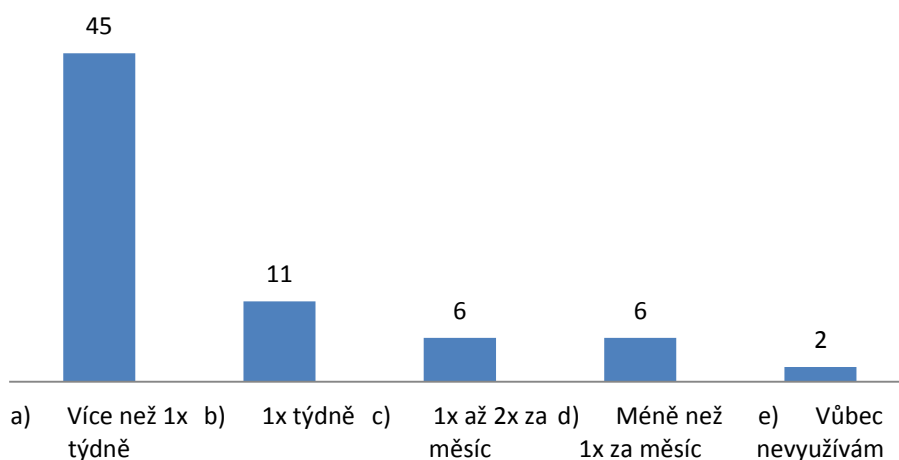

Otázka č. 7: Ve výuce využívám ICT.

Ve výuce používá ICT 64 % dotázaných více než 1 x týdně. Necelá čtvrtina (16 %) používá ICT ve výuce 1 x týdně. Ve výuce využívá ICT 1 x až 2 x za měsíc 9 % dotázaných a stejný počet využívá ICT ve výuce méně než 1 x za měsíc (9 %).

ICT ve výuce vůbec nevyužívají 3 % dotázaných.

7. Ve výuce využívám ICT:

Otázka č. 8: Jaké prostředky ICT ve výuce používáte.

Tři čtvrtiny dotázaných používají ve výuce interaktivní tabuli a stolní počítač (73 %).

Polovina učitelů a vychovatelů ve své výuce používá web (54 %) a projektor (47 %).

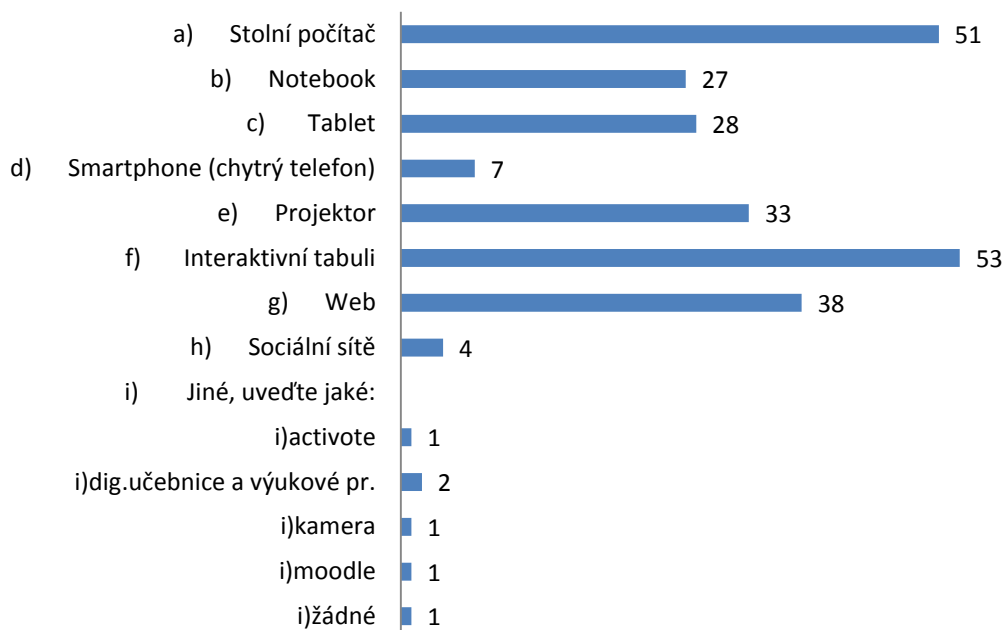
Necelá polovina využívá ve výuce tablet (40 %) a notebook (39 %).

Nejméně dotázaných ve své výuce využívá smartphone (10 %) a sociální sítě (6 %).

Dotazovaní dále uvedli, že ve své výuce využívají i jiné prostředky ICT než ty, které jsou uvedeny výše. Digitální učebnice a výukové programy (3%), kameru používá 1 % dotázaných, activote také 1% a moodle stejný počet dotázaných (1 %).

Jeden dotázaný (1 %) uvedl, že ve své výuce nevyžívá žádné ICT prostředky.

8. Jaké prostředky ICT ve výuce využíváte:

Otázka č. 9: Jakým způsobem využíváte ICT ve výuce.

Nejvíce (76 %) dotázaných žákům připravuje a promítá výukové prezentace a převážně využívá www prohlížeč k vyhledávání informací a textový editor ke zpracování informací (64 %).

Polovina dotázaných (50 %) využívá ICT i k domácí přípravě žáků na vyučování (tvorba prezentací, sdílení a úpravy dokumentů, Moodle) a připravuje (47 %) interaktivní výukové materiály, které žáci na interaktivní tabuli aktivně využívají.

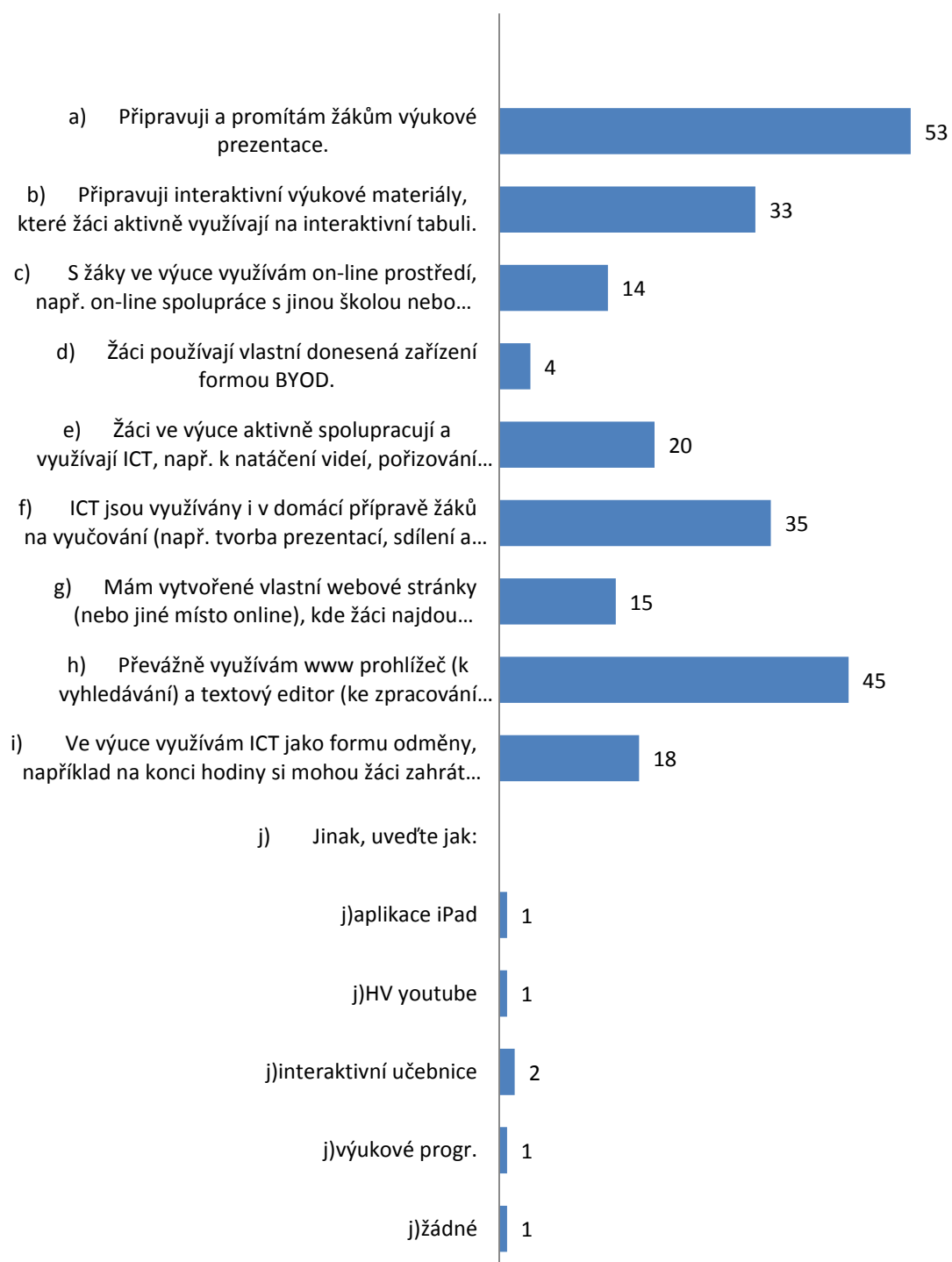
Třetina dotázaných (29 %) vede své žáky k aktivní spolupráci a využívání ICT ve výuce (natáčení videí, pořizování fotografií, publikování na webu) a čtvrtina (26 %) využívá ICT jako formu odměny, například na konci hodiny si mohou žáci zahrát hry.

Své vlastní webové stránky má vytvořeno 21 % dotázaných a žáci zde mohou najít aktuální informace k předmětu. Téměř stejné množství dotázaných (20 %) se svými žáky ve výuce využívá on-line prostředí (například spolupráce s jinou školou nebo třídou).

Nejméně (6 %) dotázaných využívá se svými žáky jejich vlastní donesená zařízení formou BYOD.

Jako jinou možnost využití ICT ve výuce dotazovaní uvedli používání interaktivních učebnic (3 %), interaktivních výukových programů (1 %), aplikace v iPadu (1 %) a YouTube při hudební výchově (1 %).

9. Jakým způsobem využíváte ICT ve výuce:

Otázka č. 10: U svých žáků využívám tyto způsoby domácích příprav na vyučování.

Více než polovina (61 %) dotázaných u svých žáků využívá klasickou formu přípravy na vyučování (písemná forma, výpisky z učebnice, přečtení zadaných kapitol v učebnici).

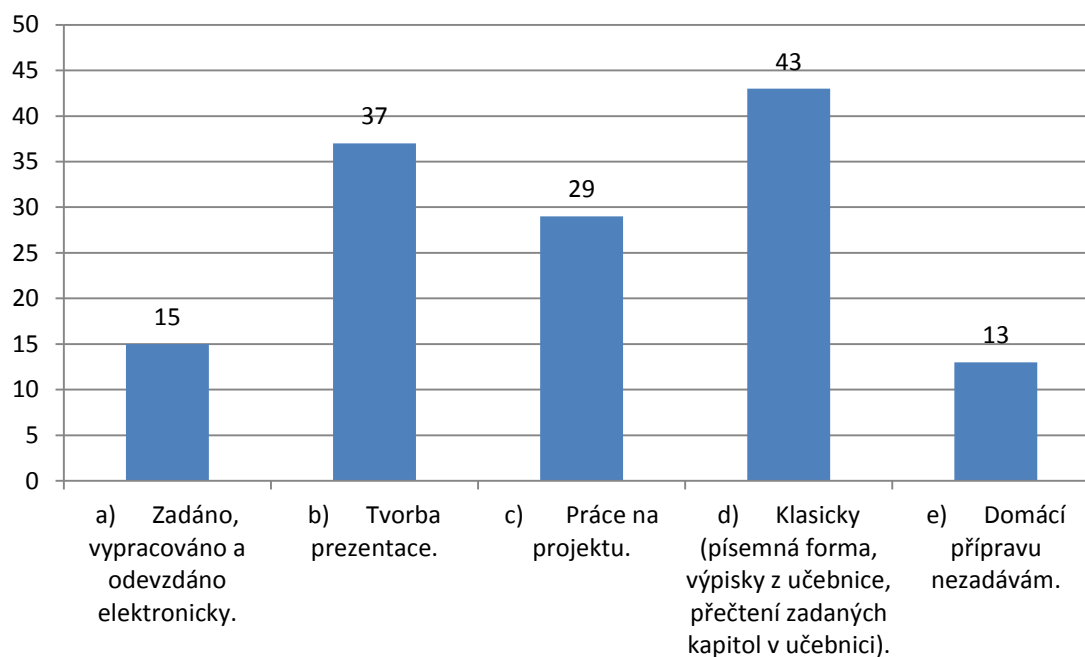
Domácí přípravu žáků tvorbou prezentací používá polovina (53 %) dotázaných.

Na projektu ve své domácí přípravě pracují žáci u 41 % dotázaných.

Nejméně dotázaných (21 %) zadává domácí přípravu elektronicky, kdy žáci vypracují a elektronicky úkol odevzdají.

Domácí přípravu vůbec nezadává 19 % dotázaných.

10. U svých žáků využívám tyto způsoby domácích příprav na vyučování:

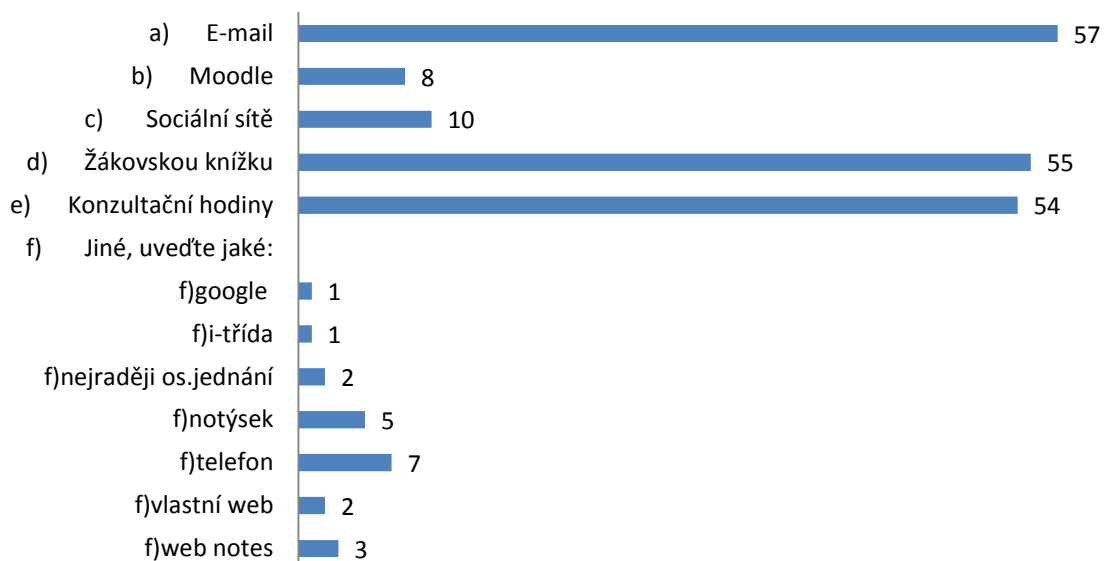

Otázka č. 11: Při komunikaci se svými žáky a jejich rodiči využívám.

Nejvíce dotázaní využívají při komunikaci s žáky a jejich rodiči e-mail (81 %), žákovskou knížku (79 %) a konzultační hodiny (77 %).

Nejméně jsou využívány sociální sítě (14 %), Moodle (11 %), telefon (10 %), notýsek (7 %), web notes (4 %), vlastní web a osobní jednání (3 %), Google (1 %) a i-třída (1 %).

11. Při komunikaci se svými žáky a jejich rodiči využívám:

Otázka č. 12: Co by Vám nejvíce pomohlo při využití ICT ve výuce.

Nejvíce by učitelům a vychovatelům při využití ICT ve výuce pomohla praktická ukázka hodiny s různým využitím ICT (49 %) a další vzdělávání v této oblasti (47 %).

Třetina (33 %) uvedla, že by jim pomohla pomoc kolegy, který již ICT ve svých hodinách využívá.

Koordinátor ICT v hodině jako poradce by pomohl 13 % dotázaným a stejnému množství dotázaných (13 %) by nepomohlo nic.

Dále dotázaní uvedli, že by jim pomohla praxe na jiné škole (4%) a z dalších možností uvedli dostatek ICT ve třídě (3 %), funkční ICT (1 %) a výměnu nápadů mezi kolegy z ostatních škol (1 %).

12. Co by Vám nejvíce pomohlo při využití ICT ve výuce:

Otázka č. 13: Jakým způsobem se snažíte rozšiřovat své kompetence v oblasti ICT.

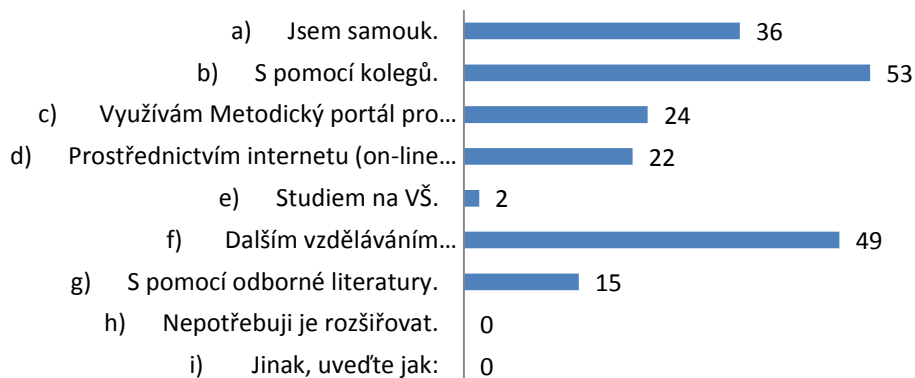
Nejvíce (76 %) dotázaných k rozšiřování svých ICT kompetencí využívá pomoc kolegů a další vzdělávání pedagogických pracovníků (70 %).

Polovina učitelů a vychovatelů jsou samouci (50 %).

Třetina dotázaných využívá Metodický portál pro učitele (34 %) a své kompetence rozšiřuje prostřednictvím internetu (31 %) v on-line diskusích, webinářích a virtuálních seminářích.

Odborné literatury využívá 21 % dotázaných a nejméně (3 %) si své ICT kompetence rozšiřují učitelé a vychovatelé studiem na vysokých školách.

13. Jakým způsobem se snažíte rozšiřovat své ICT kompetence:

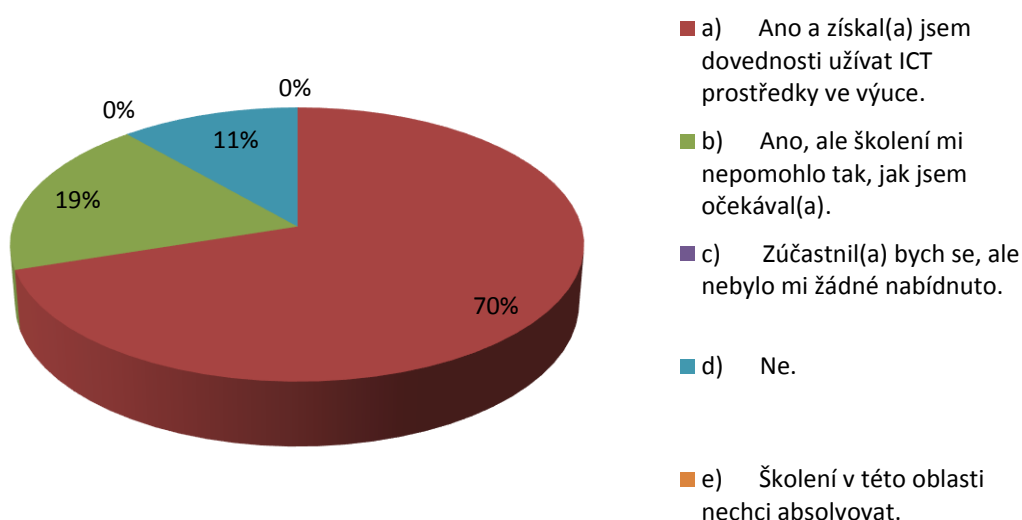
Otázka č. 14: Zúčastnil (a) jste se v posledních dvou letech školení v oblasti ICT.

V posledních dvou letech se školení zúčastnilo a získalo dovednosti užívat ICT ve výuce téměř tři čtvrtiny (70 %) dotázaných učitelů a vychovatelů.

Méně než třetina dotázaných (19 %) se školení zúčastnila, ale nepomohlo jim tak, jak očekávali.

Nejméně dotázaných se žádného školení nezúčastnilo (11 %). Nikdo z dotazovaných neuvedl, že by školení nechtěl absolvovat (0 %) nebo, že by se zúčastnil, ale žádné mu nebylo nabídnuto (0 %).

14. Zúčastnil(a) jste se v posledních dvou letech školení v oblasti ICT:

Otázka č. 15: S využitím ICT ve vzdělávání by se mělo začít.

Více než tři čtvrtiny učitelů a vychovatelů, kteří se zúčastnili tohoto dotazníkového průzkumu, si myslí, že s využitím ICT by se mělo začít na I. stupni základní školy.

Méně než čtvrtina (17 %) zvolila možnost, že by se s využitím ICT mělo začít již v předškolním vzdělávání.

Nejméně dotázaných uvedlo, že by se ICT mělo začít využívat na II. stupni základní školy (4 %) a jeden dotázaný (1 %) uvedl, že není potřeba, stačí, že ICT používají doma po skončení vyučování.

Žádný (0 %) učitel ani vychovatel neuvedl, že by se s využitím ICT mělo začít až na střední nebo vysoké škole.

15. S využitím ICT ve vzdělávání by se mělo začít:

Otázka č. 16: Využívání ICT ve výuce je.

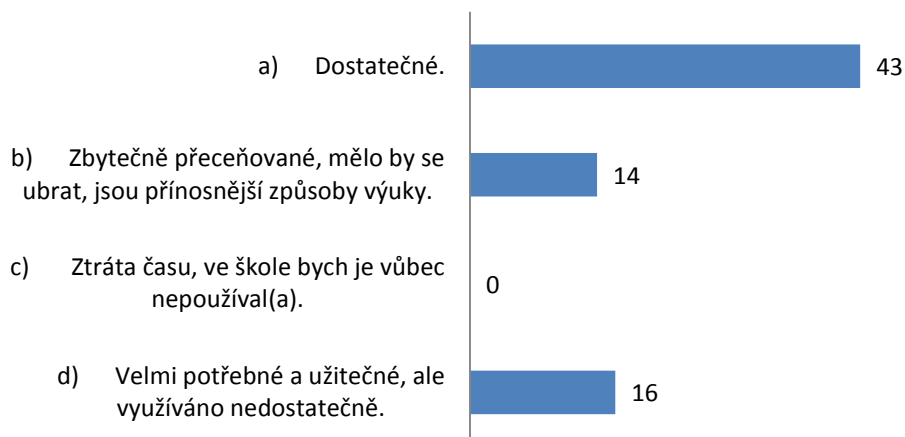
Více než polovina dotázaných (61 %) uvedla, že využívání ICT ve výuce je dostatečné.

Téměř tři čtvrtiny (23 %) si myslí, že využití ICT ve výuce je velmi potřebné a užitečné, ale využíváno nedostatečně.

Téměř čtvrtina (20 %) uvedla, že ICT ve výuce je zbytečně přeceňováno, mělo by se ubrat, jsou přínosnější způsoby výuky.

Žádný (0 %) z dotázaných neuvedl, že by využití ICT byla ztráta času a ve škole by ho vůbec nepoužíval.

16. Využívání ICT ve výuce je:

Otázka č. 17: Pokud se Vám zdá využívání ICT ve výuce nedostatečné, je to hlavně z těchto důvodů.

Nedostatečné využívání ICT vidí čtvrtina dotázaných (24 %) v nedostatečné znalosti obsluhy ICT.

Jako další z důvodů nedostatečného využívání ICT ve výuce dotázaní uvedli negativní postoj k využití ICT ve výuce (19 %), časově náročné na vzdělávání, poznávání nových technologií a přípravu na výuku (19 %), strach z počítače a jiných technologií a nedostatek sebevědomí v této oblasti (17 %).

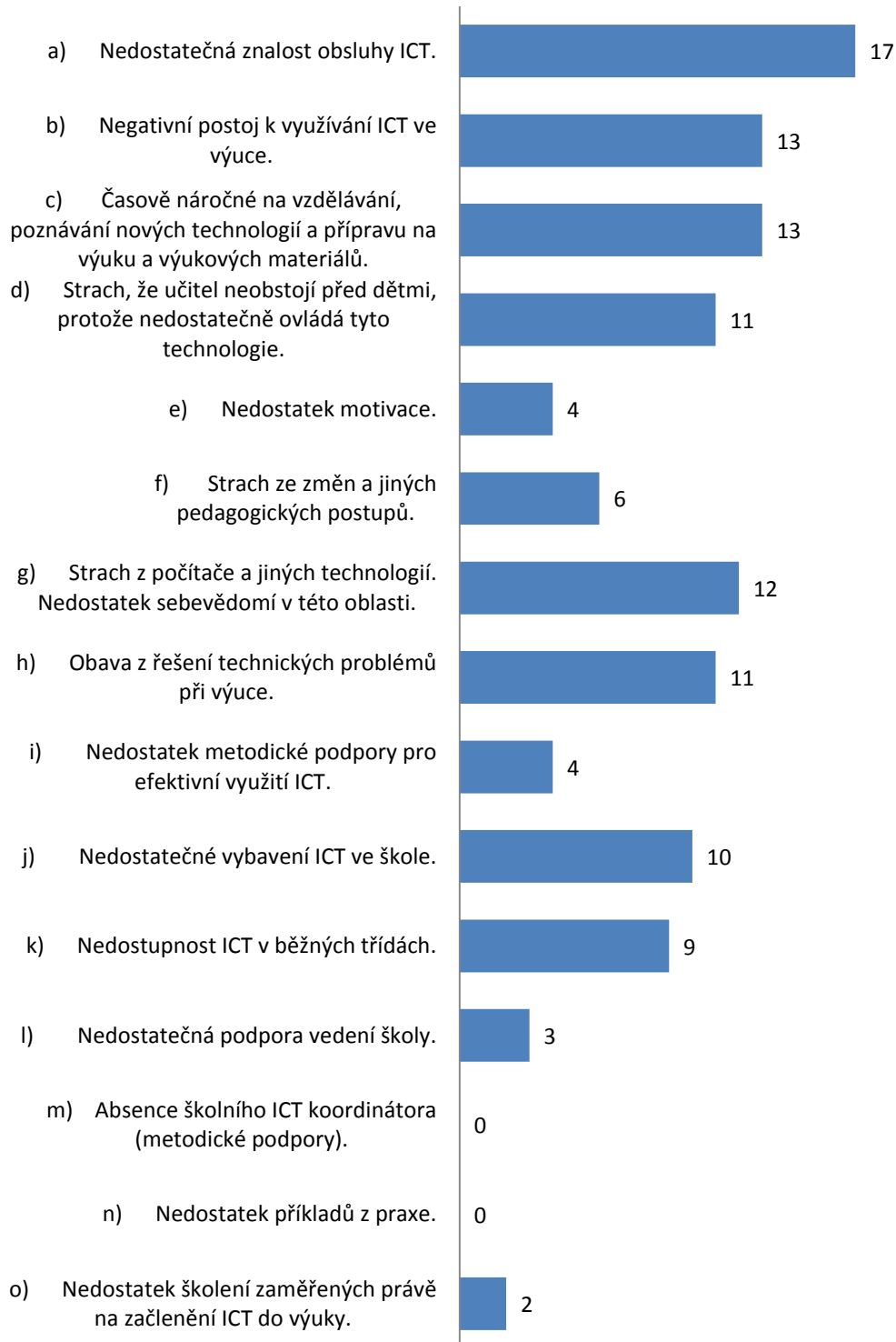
Stejně množství dotázaných (16 %) uvedlo jako důvod strach učitele, že neobstojí před dětmi, protože nedostatečně ovládá tyto technologie a obavu z řešení technických problémů při výuce (16 %).

Nedostatečné vybavení ICT ve škole (14 %) a nedostupnost ICT v běžných třídách (13 %) jsou dalšími důvody pro nedostatečné využívání ICT ve výuce.

Nejméně dotázaných uvedlo jako další důvod strach ze změn a jiných pedagogických postupů (9 %), nedostatečnou motivaci (6 %), nedostatek metodické podpory pro efektivní využití ICT ve výuce (6 %), nedostatečnou podporu vedení školy (4 %) a nedostatek školení zaměřených právě na začlenění ICT do výuky (3 %).

Nikdo z dotázaných (0 %) nevedl, že úhlavním důvodem pro nedostatečné využívání ICT ve výuce byla absence školního ICT koordinátora nebo nedostatek příkladů z praxe.

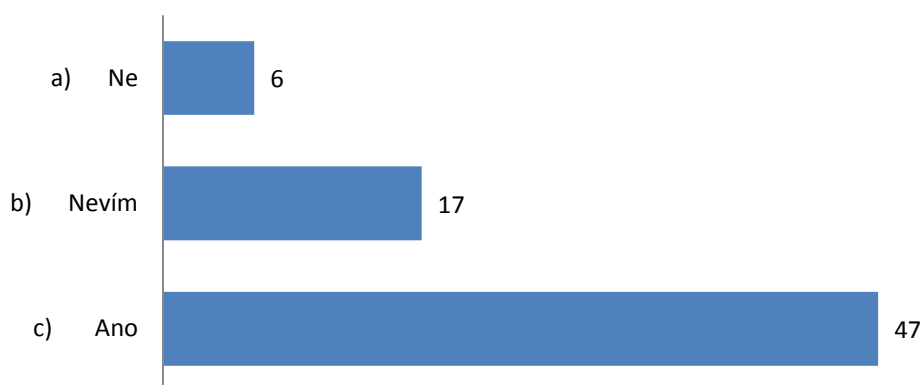
17. Pokud se Vám zdá využívání ICT ve výuce nedostatečné, je to hlavně z těchto důvodů:

Otázka č 18: Je na Vaší škole stanoven ICT koordinátor.

Žádná ze základních škol, jejichž učitelé a vychovatelé se zúčastnili průzkumu, nemá ICT koordinátora. Přesto více než polovina dotázaných (67 %) uvedla, že u nich na škole je stanoven ICT koordinátor.

18. Je na Vaší škole stanoven ICT koordinátor:

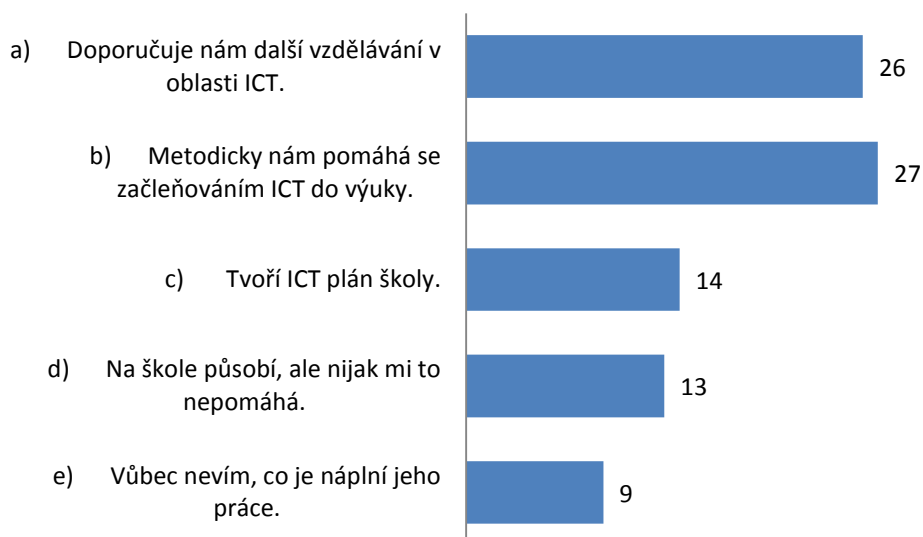
Otázka č. 19: Pokud je na Vaší škole stanoven ICT koordinátor, jak Vám pomáhá.

Pokud je na škole koordinátor ICT stanoven, tak nejvíce dotázaným pomáhá s metodickým začleňováním ICT do výuky (39 %) a doporučuje jim další vzdělávání v oblasti ICT (37 %).

U necelé čtvrtiny dotázaných (20%) tvoří ICT plán školy a téměř stejné množství (19 %) uvedlo, že na škole koordinátor ICT působí, ale nijak jim to nepomáhá.

Vůbec neví, co je náplní práce koordinátora ICT 13 % učitelů a vychovatelů.

19. Pokud je na Vaší škole stanoven ICT koordinátor, jak Vám pomáhá:

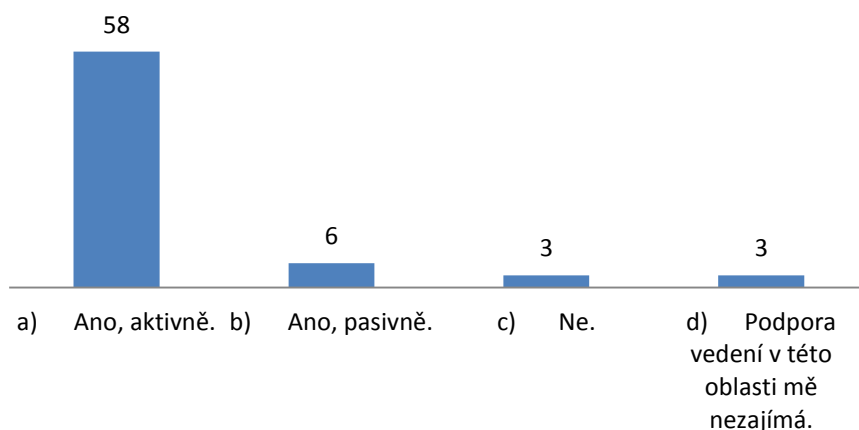

Otázka č. 20: Cítíte od vedení školy dostatečnou podporu k využívání ICT ve výuce.

Více než tři čtvrtiny (83 %) učitelů a vychovatelů uvedlo, že cítí dostatečnou aktivní podporu od vedení školy k využití ICT ve výuce.

Méně než čtvrtina dotázaných uvedla, že sice cítí od vedení školy podporu, ale pasivní (9 %), nemá žádnou podporu (4 %) a podpora vedení v této oblasti je nezajímá (4 %).

20. Cítíte od vedení školy dostatečnou podporu k využívání ICT ve výuce:

Otázka č. 21: Vyberte, které z následujících možností odpovídají skutečnosti na Vaší škole.

Téměř všichni uvedli, že ve škole mají počítačovou učebnu (96 %). Již méně dotázaných uvedlo, že ve své výuce mohou kdykoli používat interaktivní tabuli nebo data projektor (86 %) a počítačová učebna je využívána u nich ve škole nejen k výuce informatiky (80 %).

Tři čtvrtiny dotázaných uvedlo, že mají po celou dobu výuky se svými žáky možnost připojení k internetu (76 %) a je jim nabízena možnost dalšího vzdělávání, které by jim pomohlo k efektivnímu začleňování ICT do výuky (74 %).

U více než poloviny dotázaných ve škole používají ICT ve výuce téměř všichni pedagogičtí pracovníci (69 %) a pokud mají možnost, tak počítačovou učebnu ke své výuce využívají (63 %).

Polovina dotázaných uvedla, že na jejich škole je každá třída vybavena alespoň jedním počítačem (50 %).

Téměř polovina dotázaných uvedla, že vychovatelé školní družiny mají možnost využívat ICT při svých činnostech s žáky jako učitelé (44 %).

Učitelé a vychovatelé také uvedli, že mají ve škole tablety, které ve výuce používají a žáci je aktivně využívají (37 %) a také mají možnost ve škole používat ICT 1:1 (30 %).

Méně než čtvrtina uvedla, že pokud chtějí použít interaktivní tabuli nebo dataprojektor, musí se domluvit s kolegy a čekat, až na ně přijde řada (16 %). Stejně množství dotázaných uvedlo, že je u nich ve škole malá skupina nadšených učitelů, kteří ICT do výuky začleňují a ostatní učitelé mají k digitálním technologiím negativní postoj.

Nejméně dotázaných učitelů a vychovatelů uvedlo, že počítačovou učebnu vůbec nevyužívají (11 %), a že se jim používání tabletů ve výuce vůbec neosvědčilo a pokud je budou využívat, tak jen za odměnu jako zpestření výuky a to převážně formou her (7 %).

Nikdo z dotázaných neuvedl, že by se u nich ve škole o využití ICT ve výuce nemluvilo a tato oblast vzdělávání se neřešila (0 %), a že by byli dotazovaní nuceni ICT využívat bez toho, že by jim někdo vysvětlil jakým způsobem (0 %).

8.5 Rozhovor

Otázka č. 1: Co Vám říká pojem informační gramotnost?

Učitelé odpovídali, že informační gramotnost je hlavně schopnost práce s počítačem a práce s technologiemi.

Pouze dva učitelé odpověděli, že informačně gramotný jedinec (učitel) ví, kde informace vyhledat, umí s nimi pracovat a tyto dovednosti je schopen naučit své žáky.

Otázka č. 2: Na jaké úrovni je podle Vás informační gramotnost dnešních učitelů?

Téměř polovina odpověděla, že úroveň informační gramotnosti je průměrná, spíše nízká.

Ostatní se domnívají, že u mladších učitelů je na velmi dobré úrovni a u starších učitelů spíše průměrná.

Dva učitelé uvedli, že na škole, kde působí je informační a ICT gramotnost na velmi dobré úrovni. Jako hlavní důvod uvedli široké využívání ICT a absolvování školení v této oblasti.

Otázka č. 3: Co je hlavní překážkou v tom, že učitelé nechtějí rozvíjet své ICT kompetence?

Hlavní překážkou je pro učitele konzervatismus, strach z neúspěchu, nedostatek času a nedostatek chuti se učit novým věcem. Také je to pro ně práce navíc a zapojení technologií při velkém počtu dětí ve třídě je náročné.

Otázka č. 4: Co by podle Vás učitele motivovalo k tomu, aby rozvíjeli své ICT kompetence?

Jednoznačně by pro dotazované učitele bylo hlavní motivací lepší finanční ohodnocení. Někteří jsou přesvědčeni, že ani finance nebudou pro některé učitele motivační.

Učitele by také motivovalo lepší ICT vybavení učebny a vedení školy.

Otázka č. 5: Jak si představujete inovativní využití ICT ve výuce?

Inovativní využití ICT vidí učitelé převážně v tom, že žáci budou pomocí technologií vyhledávat potřebné informace. U žáků by také měla být rozvíjena tvořivost a vlastní aktivita. Zajímavá se také zdát výuka formou BYOD, kdy si žáci přinesou vlastní zařízení.

Rozhodně učitelé preferují kombinaci tradičních forem výuky a ICT.

Otázka č. 6: Co by Vám při využití ICT nejvíce pomohlo?

Všem dotázaným učitelům by nejvíce pomohlo, kdyby měli dobré vybavení učeben, které bude moderní a plně funkční, metodické přípravy, příručky a školení v oblasti ICT.

Také by jako pomoc uvítali praktickou ukázkou hodiny s využitím ICT. Jeden učitel by jako pomoc viděl v tom, že by měl při výuce k dispozici ICT asistenta, aby vše plynule fungovalo.

Otázka č. 7: Jaké kompetence by měl mít současný učitel, který chce se svými žáky ve výuce ICT používat?

Učitelé uvedli jako hlavní kompetence ty, které jsou v souladu s RVP. Tedy ty kompetence, které má učitel rozvíjet u svých žáků.

Také by měl být učitel kreativní a vzdělaný v oblasti ICT tak, aby uměl ovládat technologie, uměl vyhledávat informace na internetu, když toto bude chtít po svých žácích. Aby věděl, co dělá a žáci mu to věřili.

Otázka č. 8: Vyhovuje Vám současný stav v našem školství nebo je potřeba přistoupit ke zcela nové koncepci školního vzdělávání (RVP), kdy je nutno akceptovat digitální technologie jako součást edukačního prostředí?

Učitelé si sice uvědomují potřebu akceptovat ICT ve vzdělávání, ale koncepci školního vzdělávání (RVP) by v tomto směru neměnili.

Dále uvedli, že chybí ucelený systém vzdělávání pedagogů v oblasti ICT, kdy by se učitelé systematicky vzdělávali a také pevný rámec od státu, kde by byly učební plány sjednocené.

Otázka č. 9: Měla by mít každá škola svého ICT koordinátora?

Všichni učitelé se domnívají, že by každá škola měla mít svého ICT koordinátora.

Otázka č. 10: Co by podle Vás mělo být hlavní náplní činnosti tohoto ICT koordinátora?

Podle dotazovaných učitelů by mělo být hlavní náplní činnosti koordinátora ICT zajištění funkčnosti technologií, zajištění metodické podpory. Měl by být schopen ostatním kolegům poradit on-line, koordinovat učivo v určitém ročníku v souvislosti s ICT a sledovat aktuální trendy. Také by měl zajišťovat další vzdělávání pedagogických pracovníků v této oblasti.

9 ZÁVĚR A DOPORUČENÍ

Tuto práci tvoří dvě části, teoretická a praktická. V teoretické části bylo cílem popsat historický vývoj informační gramotnosti a uvést její definice. V závislosti na rozvoji digitálních technologií se měnilo pojetí informační gramotnosti. Dnes je informační gramotnost zcela neoddelitelně spjata s digitálními technologiemi, které jsou hlavními zdroji informací v současné informační společnosti. Je zcela nezbytné, aby současný učitel a vychovatel byl informačně a ICT gramotný a mohl tyto a další v této práci uvedené gramotnosti rozvíjet u svých žáků.

V praktické části byla v rámci průzkumného šetření použita metoda kvantitativní i kvalitativní, a to dotazník a rozhovor. Hlavním cílem tohoto šetření bylo zjistit, na jaké úrovni jsou ICT dovednosti a pojetí informační gramotnosti u učitelů a vychovatelů působících na základní škole.

Šetřením mezi učiteli a vychovateli bylo zjištěno, že většina z nich umí pracovat s ICT na úrovni, kdy zvládnou vytvořit prezentaci, zpracovat text v textovém editoru a vytvořit tabulku. Všichni uvedli, že používají internet k vyhledávání informací.

Velmi malé množství dotázaných by se chtělo zdokonalit ve vyhledávání informací, jejich zpracování a prezentování. To může být způsobeno tím, že dotázaní učitelé a vychovatelé nevědí, co si představit pod slovním spojením informační gramotnost a mají tento pojem spojený s prací na počítači, kdy informace najdou, zpracují v textovém editoru, vytvoří prezentaci a následně dětem odprezentují na interaktivní tabuli. Tímto způsobem pak učí své žáky, aby v práci s informacemi postupovali stejně.

Učitelé uvádějí, že by jim nejvíce pomohlo dostatečné a funkční vybavení, další vzdělávání a hlavně praktická ukázka hodiny, kde uvidí různé formy využití digitálních technologií ve výuce a také dobře zpracovaná metodika pro práci s těmito technologiemi. Zároveň, ale uvádějí, že mají strach rozšiřovat své ICT kompetence, kdy převládá obava z nedostatečné znalosti obsluhy ICT, bojí se, že neobstojí před svými žáky, kteří jsou většinou v práci s digitálními technologiemi na vyšší úrovni než samotný učitel nebo vychovatel. Zároveň zde převládá konzervatismus a negativní postoj k technologiím obecně. Učitelé uvádějí, že by nejraději kombinovali tradiční

formy výuky s ICT, a že současné využívání ICT je dostatečné, což je ve shodě s výsledky mezinárodního šetření ICILS 2013.⁴⁶

Možnou motivací, aby začali více rozvíjet své ICT kompetence, by mohlo být lepší finanční ohodnocení. Ale ne všichni dotázaní byli přesvědčeni, že by vyšší finanční ohodnocení změnilo negativní postoj některých učitelů a vychovatelů. Spíše vidí možné řešení v tom, že by se využívání ICT muselo celoplošně všem nařídit, což stejně nepovede k efektivnímu využívání ICT ve výuce.

K funkci ICT koordinátora se všichni staví pozitivně a náplň jeho činnosti vidí hlavně v tom, že se bude starat o technické vybavení školy. Jen menší část dotázaných by uvítala, kdyby tento koordinátor zajišťoval další vzdělávání v oblasti ICT, metodickou podporu a sledoval aktuální trendy související s rychlým vývojem digitálních technologií. Vzhledem k tomu, že více než polovina dotázaných uvedla, že na jejich škole je stanoven ICT koordinátor, i když na jejich škole žádný není, se tedy zřejmě učitelé a vychovatelé domnívají, že ICT koordinátor je správce sítě jejich školy.

Téměř všem dotázaným vyhovuje současný stav v našem školství, nemají potřebu změn v kurikulárním dokumentu RVP. Tento názor určitě souvisí s tím, co už zde bylo uvedeno. Učitelé a vychovatelé mají obavy ze změn, které by souvisely se smysluplným a efektivním využíváním ICT ve výuce, jež by vedlo k používání nových forem výuky.

Navrhovaná opatření:

- Jasně definovat informační gramotnost pro oblast školství.
- Zajistit ucelené a systematické další vzdělávání pedagogických pracovníků, které by vedlo k efektivnímu a smysluplnému využití ICT ve výuce.
- Učitelé a vychovatelé by měli mít možnost vidět u svých kolegů, kteří již ICT správným způsobem využívají, praktické ukázky hodin těchto učitelů a vychovatelů.
- Důležité je, aby učitelé a vychovatelé věděli a znali, kde mají hledat potřebné a relevantní informace a uměli své znalosti a zkušenosti sdílet s ostatními kolegy.

⁴⁶ *Mezinárodní šetření ICILS 2013* [online]. [cit. 2015-02-14]. Dostupné z: http://www.icils.cz/articles/files/ICILS_2013_Hlavni_zjisteni_CZE.pdf

- Učitelé a vychovatelé musí mít k rozvíjení potřebných kompetencí svých a jejich žáků dostatečné a funkční ICT vybavení.
- Je potřeba se na státní úrovni ve spolupráci s ostatními resorty zabývat ICT ve vzdělávání a revidovat RVP v souvislosti s rychlým rozvojem ICT, které už nelze ve vzdělávání opomíjet.
- Stanovení standardů učitele a vychovatele a vytvoření kariérního systému, kde budou podporovány získané dovednosti v oblasti využívání ICT.
- Změnit pregraduální přípravu budoucích učitelů a vychovatelů v oblasti pedagogicko-didaktického využívání ICT.
- Propojit formální a neformální vzdělávání s informálním učením.
- Velmi důležitá je podpora ICT metodiků, kteří budou metodicky pomáhat učitelům a vychovatelům s integrací ICT ve výuce a pomáhat jim s rozvojem dovedností a kompetencí v této oblasti.

10 SEZNAM POUŽITÝCH INFORMAČNÍCH ZDROJŮ

1. ALA. [online]. [cit. 2014-09-28]. Dostupné z: <http://www.ala.org/acrl/standards/informationliteracycompetency#ildef>
2. *Are we teaching Networked Literacy* [online]. 2010 [cit. 2014-10-04]. Dostupné z: <http://www.thethinkingstick.com/are-we-teaching-networked-literacy/>
3. *Big6* [online]. 2014 [cit. 2014-10-03]. Dostupné z: <http://big6.com/pages/about/big6-skills-overview.php>
4. BRDIČKA, Bořivoj. *Nový test odhaluje počítačovou gramotnost* [online]. 2005 [cit. 2014-10-04]. Dostupné z: <http://spomocnik.rvp.cz/clanek/12211/NOVY-TEST-ODHALUJE-POCITACOVOU-GRAMOTNOST.html>
5. BRDIČKA, Bořivoj. *Standardy ICT pro základní vzdělávání – vzdělávací obor Informační a komunikační technologie*. [online]. 2013 [cit. 2014-09-05]. Dostupné z: <http://www.spomocnik.net/2013/05/standardy-ict-pro-zakladni-vzdelavani.html>
6. CILIP. [online]. [cit. 2014-09-28]. Dostupné z: <http://www.cilip.org.uk/cilip/advocacy-campaigns-awards/advocacy-campaigns/information-literacy/information-literacy>
7. *Digitální Česko v. 2.0: Cesta k digitální ekonomice*. [online]. [cit. 2014-12-29]. Dostupné z: http://www.vlada.cz/assets/media-centrum/aktualne/Digitalni-Cesko-v--2-0_120320.pdf
8. DOMBROVSKÁ, Michaela. *Informační gramotnost - teorie a praxe v ČR* [online]. 2004 [cit. 2014-09-28]. Dostupné z: <http://knihovna.nkp.cz/nkkr0401/0401007.html>
9. *DOPORUČENÍ EVROPSKÉHO PARLAMENTU A RADY* [online]. 2006 [cit. 2014-10-04]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2006:394:0010:0018:CS:PDF>

10. INTERNATIONAL FEDERATION OF LIBRARY ASSOCIATIONS AND INSTITUTIONS. [online]. 2005, 11. 8. 2008 [cit. 2014-09-28]. Dostupné z: High Level Colloquium on Information Literacy and Lifelong Learning
11. *ISTE Standards: Teachers* [online]. 2008 [cit. 2014-12-29]. Dostupné z: http://www.iste.org/docs/pdfs/20-14_ISTE_Standards-T_PDF.pdf
12. JONÁK, Zdeněk. *Informace* [online]. [cit. 2014-08-21]. Dostupné z: http://aleph.nkp.cz/F/UY1X69EGGTHV7RQHFQ73MVBH1F5UB3C7CG8J5ULTYKLCD4UDK-45588?func=direct&doc_number=000000456¤t_base=&format=036
13. JONÁK, Zdeněk. *Informační společnost* [online]. 1999 [cit. 2014-08-21]. Dostupné z: http://aleph.nkp.cz/F/?func=direct&doc_number=000000468&local_base=KTD
14. *Koncepční rámec šetření ICILS* [online]. 2013 [cit. 2014-09-28]. s.14. Dostupné z: <http://www.csicr.cz/getattachment/61c65fef-351a-4b0b-b489-8f0eda387c27>
15. LANDOVÁ, Hana. Informační gramotnost-náš problém (?). 2002, roč. 6, č. 8. Dostupné z: <http://www.ikaros.cz/node/1024>
16. MAŘÍKOVÁ, H., M. PETRUSEK a A. VODÁKOVÁ. *Velký sociologický slovník: 1. díl*. Praha: Karolinum, 1996, s. 351. ISBN 80-7184-164-1.
17. *Media Literacy: A Definition and More* [online]. The Center for Media Literacy (CML) [cit. 2014-10-04]. Dostupné z: <http://www.medialit.org/media-literacy-definition-and-more>
18. Mezinárodní šetření ICILS 2013 [online]. [cit. 2015-02-14]. Dostupné z: http://www.icils.cz/articles/files/ICILS_2013_Hlavni_zjisteni_CZE.pdf
19. NAJVAROVÁ, Veronika. MODEL FUNKČNÍ GRAMOTNOSTI A RVP ZV. [online]. [cit. 2014-09-05]. Dostupné z: <http://www.ped.muni.cz/weduresearch/konference/07kurikulumvpromenachskoly/cdkurik/cd/studie/pdf/najvarova.pdf>
20. *Nine Themes of Digital Citizenship* [online]. 2014 [cit. 2014-10-04]. Dostupné z: http://www.digitalcitizenship.net/Nine_Elements.html

21. Použití definic informační gramotnosti v práci komise IVIG. [online]. 2013 [cit. 2014-09-05]. Dostupné z: <http://www.ivig.cz/pouziti-informacni-gramotnosti.html>
22. *Pražská deklarace "Směrem k informačně gramotné společnosti"* [online]. 2004 [cit. 2014-09-28]. Dostupné z: <http://knihovna.nkp.cz/NKKR0401/0401019.html>
23. *Pro Inflow Časopis pro informační vědy: Pojem informace pro informační vědu*. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, 2013, roč. 2013, č. 2. ISSN 1804–2406. Dostupné z: <http://www.phil.muni.cz/journals/index.php/proinflow/article/view/769>
24. PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 2003, s. 70. ISBN 80-7178-772-8.
25. PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 2003, s. 67. ISBN 80-7178-772-8.
26. RAMBOUSEK, Vladimír. *Rozvoj informačně technologických kompetencí na základních školách*. 2013, s. 38. ISBN 978-80-01-05407-9.
27. RAMBOUSEK, Vladimír. *Rozvoj informačně technologických kompetencí na základních školách*. 2013, s. 5. ISBN 978-80-01-05407-9.
28. RAMBOUSEK, Vladimír. *Rozvoj informačně technologických kompetencí na základních školách*. Praha ČVUT, 2013, s. 45.
29. RŮŽIČKOVÁ, Daniela. *ICT gramotnost* [online]. 2010 [cit. 2014-10-04]. Dostupné z: <http://clanky.rvp.cz/clanek/c/S/9629/ICT-GRAMOTNOST.html/>
30. STODOLA, Jiří. *Hodnota informace* [online]. 2008 [cit. 2014-08-21]. Dostupné z: http://www.inflow.cz/hodnota-informace-0#_ftnref13
31. *STRATEGIE DIGITÁLNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ DO ROKU 2020* [online]. MŠMT, 31. 10. 2014 [cit. 2014-12-29]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/34429/>
32. *Strategie vzdělávací politiky České republiky*. [online]. [cit. 2014-12-29]. Dostupné z: http://www.vzdelavani2020.cz/images_obsah/dokumenty/strategie-2020_web.pdf

33. *The SCONUL Seven Pillars of* [online]. 2011 [cit. 2014-10-03]. Dostupné z:
<http://www.sconul.ac.uk/sites/default/files/documents/coremodel.pdf>
34. ZLATUŠKA, Jiří. *Informační společnost* [online]. [cit. 2014-08-21]. Dostupné z:
<http://www.ics.muni.cz/bulletin/articles/122.html>

11 PŘÍLOHY

Dotazník k bakalářské práci pro pedagogické pracovníky

Tento anonymní dotazník je výzkumným nástrojem bakalářské práce, která se zabývá informační gramotností učitelů a vychovatelů na ZŠ.

Prosím o jeho vyplnění.

1. **Vaše pohlaví:**
 - a) Muž
 - b) Žena
2. **Váš věk:**
 - a) 20-30 let
 - b) 30-40 let
 - c) 40-50 let
 - d) 50-60 let
 - e) 60 a více let
3. **Uveďte Vaši aprobaci:**
4. **Délka Vaší pedagogické praxe:**
 - a) 0-5 let
 - b) 6-10 let
 - c) 11-15 let
 - d) 16 a více let
5. **Které z těchto úkonů ovládáte:**
 - a) Práci se soubory a složkami.
 - b) Umím zpracovat text v textovém editoru.
 - c) Umím vytvořit tabulku.
 - d) Umím vytvořit prezentaci.
 - e) Umím sdílet a upravovat vytvořené dokumenty on-line (např. s žáky, kolegy, rodiči).
 - f) Umím vytvořit jednoduché www stránky.
 - g) Používám počítačovou grafiku (úprava a zpracování fotek a videí).
 - h) Používám internet (e-mail, www prohlížeč, vyhledávání informací).
 - i) Orientuji se v různých platformách (iOS, Android, Windows, Linux) a umím je používat.
 - j) Orientuji se v sociálních sítích a aktivně některé používám (např. Facebook, Google+, Twitter, YouTube a jiné).
 - k) Umím pracovat se systémy řízení výuky online (např. Moodle).
 - l) Aktivně používám interaktivní tabuli.
 - m) Umím vytvořit interaktivní výukový materiál (např. SmartNotebook, ActiveInspire).
 - n) Aktivně používám mobilními technologie (např. Smartphone=chytrý telefon, tablet, digitální fotoaparát, digitální kamera, GPS).
 - o) Umím v oblasti používání ICT poradit svým kolegům, např. formou on-line diskuse, webináře, videokonference, školení apod.
 - p) Neovládám žádný z těchto úkonů.
 - q) Ovládám i jiné, uveďte jaké:

6. V jakých oblastech ICT byste se rád(a) zdokonalil(a):

- a) Práce s textovým a tabulkovým editorem.
- b) Tvorba prezentací.
- c) Publikování na webu.
- d) Práce s informacemi (hledání, získávání, hodnocení a prezentování).
- e) Jak vést žáky k zodpovědnému a bezpečnému využívání internetu.
- f) Počítačová grafika (úprava a zpracování fotek a videí).
- g) Práce s interaktivní tabulí ve výuce.
- h) Tvorba interaktivních výukových materiálů.
- i) Používání tabletů a jejich aplikací ve výuce.
- j) Využívání online prostředků výuky.
- k) Nepotřebuji se zdokonalit v žádné oblasti.
- l) Jiné – uveďte jaké:

7. Ve výuce využívám ICT:

- a) Více než 1x týdně
- b) 1x týdně
- c) 1x až 2x za měsíc
- d) Méně než 1x za měsíc
- e) Vůbec nevyžívám

8. Jaké prostředky ICT ve výuce používáte:

- a) Stolní počítač
- b) Notebook
- c) Tablet
- d) Smartphone (chytrý telefon)
- e) Projektor
- f) Interaktivní tabuli
- g) Web
- h) Sociální sítě
- i) Jiné, uveďte jaké:

9. Jakým způsobem využíváte ICT ve výuce:

- a) Připravuji a promítám žákům výukové prezentace.
- b) Připravuji interaktivní výukové materiály, které žáci aktivně využívají na interaktivní tabuli.
- c) S žáky ve výuce využívám on-line prostředí, např. on-line spolupráce s jinou školou nebo třídou.
- d) Žáci používají vlastní donesená zařízení formou BYOD.
- e) Žáci ve výuce aktivně spolupracují a využívají ICT, např. k natáčení videí, pořizování fotografií, publikují na webu apod).
- f) ICT jsou využívány i v domácí přípravě žáků na vyučování (např. tvorba prezentací, sdílení a úprava dokumentů, Moodle).
- g) Mám vytvořené vlastní webové stránky (nebo jiné místo online), kde žáci najdou aktuální informace k předmětu, který vyučuji.
- h) Převážně využívám www prohlížeč (k vyhledávání) a textový editor (ke zpracování informací).

- i) Ve výuce využívám ICT jako formu odměny, například na konci hodiny si mohou žáci zahrát hry nebo dodané výukové programy apod.
- j) Jinak, uveďte jak:

10. U svých žáků využívám tyto způsoby domácích příprav na vyučování:

- a) Zadáno, vypracováno a odevzdáno elektronicky.
- b) Tvorba prezentace.
- c) Práce na projektu.
- d) Klasicky (písemná forma, výpisky z učebnice, přečtení zadaných kapitol v učebnici).
- e) Domácí přípravu nezadávám.

11. Při komunikaci se svými žáky a jejich rodiči využívám:

- a) E-mail
- b) Moodle
- c) Sociální síť
- d) Žákovskou knížku
- e) Konzultační hodiny
- f) Jiné, uveďte jaké:

12. Co by Vám nejvíce pomohlo při využití ICT ve výuce:

- a) Praktická ukázka hodiny s různým využitím ICT.
- b) Pomoc kolegy, který již ICT ve svých hodinách využívá.
- c) Koordinátor ICT v hodině jako poradce.
- d) Další vzdělávání pedagogických pracovníků v oblasti ICT.
- e) Praxe na jiné škole.
- f) Nic.
- g) Jiná pomoc, jaká:

13. Jakým způsobem se snažíte rozšiřovat své kompetence v oblasti ICT:

- a) Jsem samouk.
- b) S pomocí kolegů.
- c) Využívám Metodický portál pro učitele.
- d) Prostřednictvím internetu (on-line diskuse, webináře, virtuální semináře apod).
- e) Studium na VŠ.
- f) Dalším vzděláváním pedagogických pracovníků.
- g) S pomocí odborné literatury.
- h) Nepotřebuji je rozšiřovat.
- i) Jinak, uveďte jak:

14. Zúčastnil(a) jste se v posledních dvou letech školení v oblasti ICT:

- a) Ano a získal(a) jsem dovednosti užívat ICT prostředky ve výuce.
- b) Ano, ale školení mi nepomohlo tak, jak jsem očekával(a).
- c) Zúčastnil(a) bych se, ale nebylo mi žádné nabídnuto.
- d) Ne.
- e) Školení v této oblasti nechci absolvovat.

15. S využitím ICT ve vzdělávání by se mělo začít:

- a) V předškolním vzdělávání.
- b) Na I. stupni základní školy.

- c) Na II. stupni základní školy.
- d) Na střední nebo vysoké škole.
- e) Není potřeba, stačí, že je používají doma po skončení vyučování.

16. Využívání ICT ve výuce je:

- a) Dostatečné.
- b) Zbytečně přeceňované, mělo by se ubrat, jsou přínosnější způsoby výuky.
- c) Ztráta času, ve škole bych je vůbec nepoužíval(a).
- d) Velmi potřebné a užitečné, ale využíváno nedostatečně.

17. Pokud se Vám zdá využívání ICT ve výuce nedostatečné, je to hlavně z těchto důvodů:

- a) Nedostatečná znalost obsluhy ICT.
- b) Negativní postoj k využívání ICT ve výuce.
- c) Časově náročné na vzdělávání, poznávání nových technologií a přípravu na výuku a výukových materiálů.
- d) Strach, že učitel neobstojí před dětmi, protože nedostatečně ovládá tyto technologie.
- e) Nedostatek motivace.
- f) Strach ze změn a jiných pedagogických postupů.
- g) Strach z počítače a jiných technologií. Nedostatek sebevědomí v této oblasti.
- h) Obava z řešení technických problémů při výuce.
- i) Nedostatek metodické podpory pro efektivní využití ICT.
- j) Nedostatečné vybavení ICT ve škole.
- k) Nedostupnost ICT v běžných třídách.
- l) Nedostatečná podpora vedení školy.
- m) Absence školního ICT koordinátora (metodické podpory).
- n) Nedostatek příkladů z praxe.
- o) Nedostatek školení zaměřených právě na začlenění ICT do výuky.

18. Je na Vaší škole stanoven ICT koordinátor:

- a) Ne
- b) Nevím
- c) Ano

19. Pokud je na Vaší škole stanoven ICT koordinátor, jak Vám pomáhá:

- a) Doporučuje nám další vzdělávání v oblasti ICT.
- b) Metodicky nám pomáhá se začleňováním ICT do výuky.
- c) Tvoří ICT plán školy.
- d) Na škole působí, ale nijak mi to nepomáhá.
- e) Vůbec nevím, co je náplní jeho práce.

20. Cítíte od vedení školy dostatečnou podporu k využívání ICT ve výuce:

- a) Ano, aktivně.
- b) Ano, pasivně.
- c) Ne.
- d) Podpora vedení v této oblasti mě nezajímá.

21. Vyberte, které z následujících možností odpovídají skutečnosti na Vaší škole:

- a) Ve škole máme počítačovou učebnu.
- b) Počítačová učebna je využívána nejen k výuce informatiky.
- c) Pokud mám možnost, tak počítačovou učebnu ke své výuce využívám.
- d) Počítačovou učebnu vůbec nevyžívám.
- e) Každá třída je vybavena alespoň jedním počítačem.
- f) Po celou dobu výuky máme s žáky možnost připojení k internetu.
- g) Interaktivní tabuli nebo dataprojektor mohu ve své výuce využívat kdykoli během školního roku.
- h) Pokud chci ve své hodině použít interaktivní tabuli nebo dataprojektor, musím se domluvit s kolegy a počkat, až na mě přijde řada.
- i) Ve škole máme tablety, které ve výuce používám a žáci je aktivně využívají.
- j) Ve škole máme tablety, ale jejich používání se mi neosvědčilo. Pokud budu používat, tak jen za odměnu, jako zpestření výuky a to převážně formou her.
- k) Ve škole mám možnost používat ICT 1:1 (co žák, to počítač nebo tablet).
- l) Vychovatelé ŠD mají stejné možnosti využití ICT při svých činnostech s žáky jako učitelé.
- m) Ve škole používají ICT ve výuce téměř všichni pedagogičtí pracovníci.
- n) Ve škole je malá skupina nadšených učitelů, kteří ICT do výuky začleňují. Ostatní učitelé mají k ICT negativní postoj.
- o) Ve škole je nám nabízeno další vzdělávání, které by nám pomohlo k efektivnímu začleňování ICT do výuky.
- p) V naší škole se o využívání ICT ve výuce téměř nemluví a tato oblast vzdělávání se neřeší.
- q) ICT jsme nuceni využívat, bez toho, že by nám někdo vysvětlil jakým způsobem.

Děkuji Vám za čas, který jste vyplňování dotazníku věnovali.

Kateřina Navarová

Rozhovory s učiteli základních škol

Všichni učitelé byli seznámeni s tím, že rozhovor bude součástí bakalářské práce na téma Informační gramotnost učitelů ZŠ, poté bude v písemné podobě přílohou výzkumné části zmíněné bakalářské práce.

1. Co Vám říká pojem informační gramotnost?

Učitel 1

Učitel je schopen nějakým způsobem nacházet, využívat materiály na internetu, je schopen tyto dovednosti žáky naučit.

Učitel 2

Jak zacházet s počítačem a výpočetní technikou.

Učitel 3

Člověk, který je informačně gramotný, umí pracovat s informacemi a ví, kde a jakým způsobem informace vyhledat.

Učitel 4

Znalost práce s počítačem.

Učitel 5

Informovanost dětí v systému elektronické komunikace.

Učitel 6

Práce na počítači, iPadech a interaktivní tabuli.

Učitel 7

Informační gramotnost je aktuální tématikou, která se dostává do škol, je přínosná a příhodná, má zelenou.

Učitel 8

Informační gramotnost je gramotnost týkající se výpočetní techniky.

Učitel 9

Je to rozvíjející se trend, se kterým statečně bojuji a snažím se ho získat na svou stranu.

Učitel 10

Informační gramotnost souvisí s prací na počítači a s vyhledáváním dat. To, co dnes děti učíme.

2. Na jaké úrovni je podle Vás informační gramotnost dnešních učitelů?

Učitel 1

Domnívám se, že na nízké úrovni.

Učitel 2

Na základní úrovni.

Učitel 3

Na velmi dobré úrovni, konkrétně na škole, kde působím, se ICT a informační gramotnosti věnuje velká pozornost a prošli jsme mnohými školeními. Od kolegů z jiných škol vím, že u nich to probíhá podobně.

Učitel 4

Spíše nižší úroveň.

Učitel 5

U nás ve škole a u kolegů, co znám, velmi dobrá, protože my ve škole používáme počítače na všechno.

Učitel 6

U mladých velmi dobrá, u starších horší, spíše průměrná.

Učitel 7

Jak u koho. U těch mladých daleko lepší než u starší generace. Ale díky kurzům se dají získávat další znalosti a dovednosti. Takže si myslím, že na dobré úrovni.

Učitel 8

Spíše lehký nadprůměr.

Učitel 9

U mladých výborná, střední generace se chce vyrovnat té mladší a my starší si pořád říkáme, že ta informatika není to nejdůležitější a že to má i své mouchy.

Učitel 10

Průměrná, mnohdy podprůměrná.

3. Co je hlavní překážkou v tom, že učitelé nechtějí rozvíjet své ICT kompetence?

Učitel 1

Odpověď není úplně jednoduchá a žádná jednoznačná. Učitelé nemají dostatečné vybavení, pokud jde o technickou stránku, dostatečné množství tabletů ve školách, počítačů. Učitelé možná nechtějí s něčím takovým pracovat. Stále se setkávám s názory, že když to šlo před dvaceti lety bez počítačů a také jsme se naučili, proč by dnešní děti měly potřebovat počítač? Možná jsou určitou brzdou i někteří rodiče, kterým se nelíbí, že žáci pracují ve škole s technologiemi, když je mají doma. Proč by u toho měli sedět ještě ve škole. Bez dalšího výzkumu není jednoduché odpovědět.

Učitel 2

Nedostatek času, nedostatek chuti se učit novým věcem.

Učitel 3

Práce s moderními technologiemi je, dle mého, práce navíc. V kolektivu 29 dětí je zapojení technologií velice náročné.

Učitel 4

Konzervativní přístup.

Učitel 5

Nevím, že by někdo nechtěl. Možná pár kolegů, co jsou dříve narozeni a mají s tím pak problém.

Učitel 6

Nemyslím si, že je nechtějí rozvíjet. Naopak by chtěli. Mladší určitě a my starší tomu technicky moc nerozumíme.

Učitel 7

Strach, obava, neznalost. To je prvotní, ale tyto překážky většinou mizí po prvním seznámení s ICT. A hodně se učím od dětí. Doma tyto technologie nemám, jen ve škole a navzájem se pak s dětmi doplňujeme.

Učitel 8

Možná určitý konzervatismus.

Učitel 9

U starších je to strach z neúspěchu, chce to čas a ten my nemáme, radši sáhneme po encyklopedii než hledat na internetu, kde je spousta scestných informací. S těmi se setkávají dnešní děti a berou tyto informace jako pravdivé. Chybí motivace a podpora. Pomohla by pochvala, že jsme dobří a dokázali to. Bylo by to v tomto směru motivační. A pak je tu role pohlaví, mužům to jde lépe a my ženy spíše hledáme únikové cesty.

Učitel 10

Nejsme zvyklí pracovat s ICT, není nám to přirozené a v zásadě jsme ICT nepotřebovali.

4. Co by podle Vás učitele motivovalo k tomu, aby rozvíjeli své ICT kompetence?

Učitel 1

Tady nevím. Určitým způsobem by to mohly být finance. Možná by tyto finance mohli učitelé použít na nákup svých zařízení, se kterými by se učili pracovat. K tomu jsem, ale trochu skeptická. Nevím.

Učitel 2

Třeba lepší vybavení třeba lepší ohodnocení.

Učitel 3

Když budu mluvit za sebe, tak rozhodně menší kolektiv dětí ve třídě a lepší finanční ohodnocení. Věnovat se ve svém volném čase ICT je velká časová dotace, veliké úsilí a velký kus práce navíc, což neodpovídá výši učitelského platu.

Učitel 4

Finanční ohodnocení.

Učitel 5

Určitě vedení školy, které připraví takový program, kdy ICT budou ve výuce zcela nezbytné a samozřejmě také finanční stránka věci.

Učitel 6

Je to o lidech. Někoho to motivuje, někdo chce mít školení proplaceno, zvýšení platů, nevím. Nemyslím si, že je to jen o penězích. Pokud má učitel vybavenou učebnu, tak se chce dál vzdělávat, aby ji mohl využívat.

Učitel 7

Vstřícnost ze strany školy, dostatečné technické zajištění a především finance.

Učitel 8

Těžká otázka. Doba si to vyžádá, prostě budou muset, ať jsou motivováni nebo ne.

Učitel 9

To netuším. Když to v té hlavě nejde, tak ani finance nebudou tím hlavním motivem. Naopak bude demotivován, pokud v případě neúspěchu přijde o finanční odměnu. V mém případě mě neúspěch srazí na kolena a přitom jsou za námi takové spousty dětí, ze kterých jsou vynikající právníci, doktoři a bez ICT.

Učitel 10

V první řadě je to plat a pak...ten plat.

5. Jak si představujete inovativní využití ICT ve výuce?

Učitel 1

Důležité je, aby ve vyučování byli aktivní žáci. Učitel by měl být průvodcem a pomocníkem. Inovativní by bylo jakékoli využití, kde tvůrčí jsou ti žáci. Připravují si výukové hodiny ve skupinách pro jinou skupinu, vyhledávají informace, které vkládají do svých prací. Vyšší ročníky mohou připravovat výukové materiály pro nižší ročníky.

Učitel 2

Já ho využívám zapojením dětí do práce s PC, interaktivní tabulí. Seznamovat děti s ICT, aby věděly, že to není jen na hry. A také, aby věděly, že zde najdou spoustu důležitých informací.

Učitel 3

Velmi pozitivně vidím využití ICT ve výuce jazyků. Propojení výukových materiálů s interaktivní tabulí, aplikace v iPadech. Umím si dobře představit využití ICT v hodinách vlastivědy a přírodovědy na I. stupni, kde by děti vyhledávaly a třídily informace k jednotlivým tématům. Osobně se mi velmi zamlouvá výuka formou BYOD, kdy si děti přinášejí vlastní zařízení.

Učitel 4

Motivačně, ve všech předmětech a využití tabletů ve výuce.

Učitel 5

Používám multimediální tabuli, programy na procvičení pravopisu v českém jazyce, ale to mi nepřijde inovativní, protože to používám už delší dobu. Inovativní možná v současnosti práce s tabletem a aktuálně u nás elektronická třídní kniha a žákovská knížka.

Učitel 6

Hlavně vyhledávání informací a práce s iPady. Děti by si samy tvořily a dělaly třeba seminární práce.

Učitel 7

Od každého něco. Kombinace ICT a činnostního učení. Například interaktivní tabule a iPady. Pak je to přínosné.

Učitel 8

Netuším.

Učitel 9

Jak v čem a jak kde. V biologii využíváme ICT, jsou tam aktuality, videa, obrázky. V matematice to nemůže dítě odklikat a odkoukat. Musí vědět, že tři krát pět je patnáct a proč je to patnáct.

Učitel 10

Určitě tím směrem k vyhledávání informací, aby si děti uměly najít informace, které potřebují.

6. Co by Vám při využití ICT nejvíce pomohlo?

Učitel 1

Mít dobré vybavení, dobré a spolehlivé připojení na internet, bez toho se při využívání ICT na školách neobejdeme, nejlépe wi-fi. Metodické přípravy, školení. Je otázkou, jestli by je učitelé byli ochotni absolvovat.

Učitel 2

Kdyby fungovalo všechno, jak má a žáci byli dostatečně motivováni.

Učitel 3

Asistent ve výuce, který by mi prakticky předvedl, jak tyto technologie využít. Uvítala bych ukázkové hodiny s využitím ICT přímo v praxi.

Učitel 4

Zpracovaná metodika, metodická příručka. Buď pro určité předměty, nebo obecně pro práci s ICT.

Učitel 5

Pomáhá mi školení, osobní seznámení s novým programem (aplikací) metodou pokus omyl a vyhledávání informací. Také brožury.

Učitel 6

Moderní technologie. Stále máme problémy s počítači a to hodně odradí. Takže výměny zařízení za modernější a funkční.

Učitel 7

Dostatečná vybavenost a mít ICT kdykoli k dispozici. Konečně mám ve třídě interaktivní tabuli, kterou budu využívat. A 30 tabletů pro 800 dětí, které ve škole máme, je málo. Ideální by bylo mít ve třídě nastálo pět tabletů, abychom je měli stále k dispozici. S půjčováním máme velké problémy.

Učitel 8

Rychlejší fungování veškeré techniky tady. Mít jistotu, že bude vše fungovat, jak má.

Učitel 9

Asistent, který by ovládal ICT na můj signál. Aby vše plynule fungovalo. Takže IT asistent by byl nejlepší.

Učitel 10

Příručky, metodiky, postupy, abych věděla, jak na to.

7. Jaké kompetence by měl mít současný učitel, který chce se svými žáky ve výuce ICT používat?

Učitel 1

Měl by mít dobře zvládnutou pedagogiku, přehled o různých metodách učení, nejen o frontální výuce a samozřejmě určité kompetence, které zatím nebyly definovány v žádném dokumentu (standardy učitele), jako je zacházení s e-mailem, vyhledávání na internetu, vyhledávání pomocí klíčových slov. Zabezpečit pro žáky bezpečný pobyt na internetu. Vést žáky k tomu, aby byli otevřeni novým myšlenkám. Vidím i mezi nimi, že když se naučí používat PowerPoint, těžko pak s nadšením využívají Prezi.

Učitel 2

Komunikační kompetence a tak.

Učitel 3

Kompetence k učení, pracovní a personální, která by děti vedla k práci ve skupinách a ne pouze individuální práce dítěte s ICT.

Učitel 4

Kompetence pracovní a především musí umět pracovat s tou technologií. Pokud to umí sám, pak to může předávat žákům.

Učitel 5

Musí sám ICT umět používat, aby to mohl děti učit, a musí být kreativní, aby to zvládl.

Učitel 6

Komunikační, aby dětem vysvětlil, jak se na počítači pracuje a měl by být vzdělaný v oboru ICT.

Učitel 7

Dostatečně zvládat pracovní a vědomostní kompetenci, aby učitel mohl toto dále předávat dětem. A úžasná je spolupráce s dětmi a učení se i od dětí. Vzdělanost a kurzy.

Učitel 8

Nevím.

Učitel 9

Asi ty všechny, co tam máme napsané. Měly by mu to ty děti věřit. Aby věděl, co dělá. A ne, že si doma celý víkend bude trénovat jednu hodinu s ICT a pak mu něco selže a celá jeho práce je zbytečná. Mělo by to být tak samo od sebe a je jedno, jak to budeme nazývat.

Učitel 10

Sám by měl ty technologie ovládat a být schopen si vyhledat informace na internetu, které po žácích chce.

8. Vyhovuje Vám současný stav v našem školství nebo je potřeba přistoupit ke zcela nové koncepci školního vzdělávání (RVP), kdy je nutno akceptovat digitální technologie jako součást edukačního prostředí?

Učitel 1

Upřímně si nemyslím, že by cokoli dodaného do nějakého dokumentu situaci příliš zlepšilo. Je ale možné, že někteří učitelé potřebují být podpořeni něčím povinným, co by v RVP bylo pevně zakotveno. Ale nejsem si jistá, že by si většina učitelů vůbec všimla, že k nějakým změnám vůbec došlo. Myslím si, že se nic nezmění.

Učitel 2

Určitě je potřeba ICT zapojit do výuky, což se děje, není potřeba to nějak víc řešit. Zapojit ICT určitě, ale není nutné vše dělat přes ICT. Postupně zapojovat, moderní doba to vyžaduje.

Učitel 3

Inovace ve škole, kde působím, probíhají neustále. Na ŠVP se neustále pracuje a upravuje se. Necítím potřebu, aby byl RVP upravován.

Učitel 4

Se současným stavem v naší škole jsem spokojená, ale obecně v celém školství chybí ucelený systém vzdělávání pedagogů v oblasti ICT. Nevím, jaký je současný stav vzdělávání v této oblasti na fakultách, ale pokud učitelé nebudou mít možnost se systematicky v této oblasti vzdělávat, tak k tomu budou přistupovat pořád stejně.

Učitel 5

Ve svém oboru český jazyk a výtvarná výchova, nepotřebuji změny, mám ICT v předmětech zastoupené. Větší míra zastoupení ICT ve výuce by byla na škodu věci. Děti potřebují komunikovat a hmatatelně tvořit. Současný stav mi vyhovuje.

Učitel 6

Nic bych neměnila. Plně mi vyhovuje současný stav. Ale to, co aplikujeme v oblasti ICT na naší škole je výjimka, což jsem zjistila od kolegů z jiných škol.

Učitel 7

Nejsme na tom se školstvím tak špatně. Určitě je potřeba inovovat a být kreativnější, ale je důležité prolínání, tak půl na půl. Stejně tak vyhovuje a nevyhovuje.

Učitel 8

Určitě je potřeba akceptovat ICT, ale současný stav mi nevyhovuje v té rozpolcenosti, roztržitosti. Neškodilo by sjednocení výukových plánů.

Učitel 9

Je nutné je akceptovat, to nezastavíme. Chce to i společnost, takže ty děti na to musí být připravené. Současný stav je takový, že se v RVP každý najde. Možná by to chtělo

pevný rámec od státu, kdy dochází k nesrovnalostem ve výuce v daném ročníku, když se například žák přestěhuje a navštěvuje jinou školu.

Učitel 10

Zatím bych nic neměnila, se vzdělávacím plánem jsem spokojena.

9. Měla by mít každá škola svého ICT koordinátora?

Učitel 1

Asi ano.

Učitel 2

Určitě.

Učitel 3

Jsem o tom přesvědčena, že ano. Podle velikosti škola počtu žáků, by mělo být koordinátorů víc. Zvláště pro I. stupeň a II. stupeň. Na I. stupni by mohli být i dva, protože zde máme víc dětí.

Učitel 4

Měla.

Učitel 5

Pokud by to byl člověk jiný, než který má na starosti technickou stránku věci, tak asi ano. Ale považuji to za zbytečné.

Učitel 6

Měla.

Učitel 7

Určitě.

Učitel 8

Pokud by byl plně funkční, tak že by se staral o tu techniku, tak zcela určitě.

Učitel 9

Určitě.

Učitel 10

Asi ano.

10. Co by podle Vás mělo být hlavní náplní činnosti tohoto ICT koordinátora?

Učitel 1

Měl by být schopen poradit ostatním kolegům s on-line aplikacemi, jak je vyhledat, jak je použít, prostě s metodikou. Koordinovat s čím se žáci v určitých ročnících budou setkávat. Například 5. ročník a e-mail. A sledovat aktuální trendy a možná i pořádat školení, pokud by o ně byl zájem.

Učitel 2

Starat se o vybavení a chod počítačů a obecně o IT ve škole. To by stačilo.

Učitel 3

V jeho kompetenci by mělo být, aby byl schopen předvést a ukázat hodiny s využitím ICT. A tento člověk by mohl mít koordinátorství na hlavní pracovní poměr, aby na nás měl čas. Vpád technologií je tak masivní, že člověk, který se tomu bude věnovat naplno, si zaslouží celý pracovní úvazek, aby se věnoval pouze učitelům a zasvětil je do těchto technologií.

Učitel 4

Zajišťovat aktualizaci programů, výukových softwarů, počítačů, metodickou podporu učitelů, technickou podporu a správu počítačů.

Učitel 5

Přiznám se, že si tuto funkci nedokážu vůbec představit.

Učitel 6

Vzdělávání pedagogů, spravovat síť.

Učitel 7

Bezprostřední spolupráce, zajištění funkčních technologií. Jinak to nemá význam.

Učitel 8

Poskytování veškerého technického zázemí, aby ho učitelé měli k dispozici a mohli s ním fungovat.

Učitel 9

Měl by se umět orientovat ve všech předmětech a vzdělávacích oborech. Takže všeuměl.

Učitel 10

Aby počítače fungovaly bez problémů, pokud je budu používat.

12 SEZNAM ZKRATEK

BYOD - Bring Your Own Device – žáci si nosí a používají vlastní ICT zařízení

GPS – Global Positioning System - globální polohovací systém

ICT – Information and Communication Technologies informační a komunikační technologie

iOS – mobilní operační systém společnosti Apple

MŠMT – Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

RVP – rámcově vzdělávací program

RVP ZV – rámcově vzdělávací program pro základní vzdělávání

ŠD – školní družina

UNESCO - United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization – organizace pro vědu, výchovu a kulturu

VŠ – vysoká škola

ZŠ – základní škola